

Sponsorsystemet (*kafala*) i Saudiarabien, Qatar och Förenade Arabemiraten



Om rapporten

Denna rapport följer [EU:s allmänna riktlinjer för framtagande av landinformation \(2008\)](#) avsedd för handläggning av migrationsärenden.

Den bör inte användas som exklusivt underlag i samband med avgörandet av ett enskilt ärende utan bör vägas mot annan bevisning.

Rapporten återspeglar inte heller nödvändigtvis Migrationsverkets officiella inställning i alla delar, och Lifos har ingen avsikt att genom rapporten göra politiska eller rättsliga ställningstaganden.

Lifosrapport: Sponsorsystemet (*kafala*) i Saudiarabien, Qatar och Förenade Arabemiraten

maj 2018, version 1.0

Lifos – Center för landinformation och landanalys inom migrationsområdet

© Migrationsverket (Swedish Migration Agency), 2018

Omslagsbild: Business in Qatar and Beyond

Publikationen kan laddas ner från <http://lifos.migrationsverket.se>

Innehåll

English summary.....	5
Mer om rapporten.....	9
1. Bakgrund.....	9
1.1. GCC-regionen	10
1.2. Arbetskraftstrender i den petro-moderna GCC-regionen	11
2. Sponsorsystemet (<i>kafala</i>).....	14
2.1. Ett maktförhållande mellan rentierstaten, medborgaren och migranten.....	15
3. Sponsorsystemet i Saudiarabien.....	16
3.1. Omvälvande ekonomiska visioner och en växande ung befolkning utgör stora utmaningar för den saudiska arbetsmarknaden.....	16
3.1.1. Nationalisering av arbetsmarknaden	18
3.1.2. 90-dagarsamnesti: " <i>Nation without Violations</i> ".....	19
3.2. Sponsor- och tillståndspeduren	21
3.2.1. In- och utreseprocedurer; uppehållstillstånd (<i>iqama</i>) och viseringar (<i>exit/re-entry visa – final exit visa</i>)	21
3.2.2. Särskild arbetsvisering	24
3.2.3. Byte av sponsor	24
3.2.4. Sponsor av familjemedlemmar	24
3.2.5. Olovlig vistelse och deportation.....	25
3.2.6. Några relevanta länkar avseende ansökan om visum mm till Saudiarabien:.....	26
3.3. Palestinier och Syrier i Saudiarabien.....	26
4. Sponsorsystemet i Qatar.....	29
4.1. Politisk turbulens och ekonomisk oro utmanar ett av GCC:s minsta länder 29	
4.2. Sponsorsystemet.....	31
4.2.1. Ny arbetsmarknadslagstiftning.....	31
4.2.2. Ansökan om uppehållstillstånd/arbetskontrakt	32
4.2.3. Sponsor av familjemedlemmar	33
4.2.4. Upphållstillstånd/arbetskontrakt upphör; möjlighet att återvända; återvändande efter över sex månader utanför landet.....	33
4.2.5. Förekomst av deportationer	34
4.3. Palestinier och Syrier i Qatar.....	34
5. Sponsorsystemet i Förenade Arabemiraten (FAE)	35
5.1. Sju små monarkier och en unik utveckling på femtio år	35
5.2. Regional instabilitet och dess inverkan på hemmaplan.....	36
5.3. Sponsorsystemet; uppehållstillstånd.....	37
5.3.1. Ansökan om uppehållstillstånd; förekomst av deportation....	37
5.3.2. Sponsor av familjemedlemmar; myndiga "barn" och "pensionärer".....	39
5.3.3. Byte av sponsor	40
5.3.4. Ut- och inreseprocedurer; möjlighet att återvända.....	40
5.4. Palestinier och syrier i FAE.....	41
5.5. Nya visumregler i FAE 2018?.....	43

6. Gulfmonarkiernas civila-militära relationer i ett vägskäl?: Militärtjänst för att stärka de nationella identiteterna	43
7. Lifos avslutande kommentar och slutsatser	43
Källor och referenser.....	45
Elektroniska källor	45
Tryckta källor	48
Muntliga källor/möten.....	48

English summary

This report aims to describe the implementation of the sponsor system (*kafala* in Arabic) in three countries within the Gulf Cooperation Council (hereafter GCC), Saudi Arabia, Qatar and the United Arab Emirates (hereafter the UAE). The report further examines the possibility for non-GCC-nationals, previously residing in the region, to return to the region.

The report mainly relies on written information from open sources and additional information compiled from various initiated sources consulted during a visit to Saudi Arabia, Qatar and the UAE in December 2017.

The GCC is a regional intergovernmental political and economic union, consisting of all Arab states of the Persian Gulf. Its member states are Bahrain, Kuwait, Oman, Qatar, Saudi Arabia and the UAE. The council was established in 1981, set to counter-balance the threat from Iran, following the Iranian revolution in 1979.

The sponsor system is the foundation and backbone of the GCC-region's migration regulations, allowing foreigners/migrants to reside and work in the respective countries within the GCC. The system stems from a power relationship between migrants and their gulf employers/sponsors. Whereby, the employer, in the capacity of sponsor, controls and regulates migrants' rights and access to the labor market. The extent of the power relation depends on the employer, i.e. private or public sector, as well as the migrant's qualifications, i.e. professional or non-professional.

The history of migration to the petro-modernist GCC-region dates back to the early 1950:s. Migration trends have varied over the years. The most distinguished features of these trends are the expansion of state institutions and infrastructure as a result of the region's integration with the global market, which in turn prompted a large migration wave, predominately from the Arab world. Growing security concerns about the emergence of Pan-Arab nationalist and leftist movements marked a decline in the numbers of Arab expatriates by the early 1980:s. This in turn brought about an increase in migrant labor flows from the Indian sub-continent. The aftermath of the attack on the World Trade Centre in New York, 11 September 2001, increased hostility against Arabs and Muslims. Because of these developments, Gulf investors started shifting their money back into the region, particularly within the construction and service sector. This brought about an extensive population growth (again predominantly from the Indian sub-continent) within migrant communities. Another notable development is the growth of the private sector as the GCC markets opened for private investment, dominated by influential investors, with close ties to the political power.

Migrants wishing to reside in the GCC-region have to obtain work in order to enter and reside in the designated country. Access to the labor market

goes through a sponsor, who is responsible for the migrant's residence and employment.

Regulations pertaining to employment and residency are incorporated in the national labor law of each individual country, making up the GCC. In addition, each of the countries covered in the report, have their own internal dynamics, triggering their own labor policies, and subsequently their need for migrant labor.

Saudi Arabia

Saudi Arabia is probably the most vibrant of the three countries discussed in the report in terms of labor dynamics. The country has undergone groundbreaking changes since 2016 when the country, set on a path to reduce its dependency on oil, launched its 'vision 2030'. The vision aims at diversifying the economy, making the private sector the engine of growth and jobs, through reinforcing foreign investment, as well as enhancing the service sectors such as health, education, entertainment and tourism. Saudi Arabia's demographic dynamics is also posing a challenge for the labor market. About 70 percent of the country's population is under the age of 30. This has prompted the government to take measures to nationalize the workforce, by introducing certain quotas on the labor market for Saudi nationals, in a measure commonly referred to as "saudiazation". Another measure is to curb the number of irregular migrants residing in the country. To this affect, the country launched a countrywide campaign in March 2017 ("A Nation without Violations") allowing migration violators to leave the country without penalty, and by doing so they could regularize their status after applying for jobs from abroad, and subsequently re-enter Saudi Arabia legally.

A migrant wishing to reside in Saudi Arabia has to obtain an invitation to work. Once obtained, he/she receives an attest certification, granting him/her entry visa. Upon entry, the migrant has 90-days (three months) to regulate his/her stay in the country. All migrants are obliged to obtain a medical insurance. The residency is valid for five years. The migrant receives a residency card (*iqama card*) containing personal data and a residency number (*iqama number*). The sponsor is responsible for updating the migrant's status in the country. Migrants residing in the country need an exit visa to leave the country, allowing them stay abroad up to six months. A migrant resident, residing outside the country for more than six months, will automatically get his/her residency revoked. In such a case, the migrant is obliged to go through the application procedure again, either through the previous sponsor, or by obtaining a new sponsor, which in practice entails finding a new job. The procedure makes no concessions as to the migrant's previous duration in the country.

Migrants residing in Saudi Arabia can change sponsor, upon agreement of their current sponsor. The procedure is carried out digitally, through the website of the Ministry of Interior. Migrants are also permitted to sponsor family members. In 2017, the government imposed a monthly dependency

fee, of 100 Saudi Riyals (SAR), for each family member wishing to reside in the Kingdom. The fee is likely to increase for every year, and is said to quadruple by 2020, i.e. 400 SAR/person/month. The dependency fee has posed economic constraints for many migrants, who are now opting to send their families back home. Migrants who overstay the expiration of their residency are subsequently fined. Fines also apply to sponsors who fail to regularize the status of their employees.

Palestinians in Saudi Arabia are largely well educated, and are per decree exempted from residential fees. Other than that, their situation does in general, not differ from any other migrant residing in the country. However, the “saudization” process, undertaken by the government, is making it increasingly difficult, as in the case for other migrants, to remain in the country. Palestinians holding Egyptian travel documents, as well as those holding temporary (two year) Jordanian travel documents normally do not risk deportation, and are likely to get their residencies prolonged (provided the persons continues to live the country). Syrians residing in the country receive free education and medical care. There are no records of deportations of Syrians and Palestinians in Saudi Arabia. However, UNHCR maintain that Syrians residing illegally in Saudi Arabia could de facto be subject to deportation. Although not to Syria, but most likely to Sudan, where Syrian nationals are exempted from visas.

Qatar

Qatar, one of the GCC:s smaller countries, is home to one of the world’s largest natural gas reserves, also making it one of the richest countries in the world. The country has a very small indigenous population, who make up just over ten percent of the country’s 2.7 million inhabitants.

Nationalization (“qatarization”) of the local labor force is not as extensive as in Saudi Arabia. It is mainly confined to bigger companies and the public sector. Qatar continues to be highly dependent on migrant labor since Fifa awarded it the 2022 World Football Cup. The blockade carried out in June 2017, by its neighbors, Saudi Arabia, Bahrain and the UAE, as well as Egypt, has put economic constraints on the country making it questionable whether the country will actually host the tournament, which in turn could have an impact on those working on, or seeking contracts for, the World Cup 2022 project. Qatar has denied the allegations.

Qatar has undertaken progressive measures to improve its labour policies. In December 2016, a new labour law came into effect. The law *in principle* replaces the sponsor system with a contract-based system that increases migrants’ rights and increases job flexibility. The law further abolishes exit visa for employees wishing to leave the country. However, the cancellation of the exit procedures are likely to be carried out throughout 2018.

A migrant looking to reside in Qatar has to secure a job, and subsequently a work contract with a Qatari employer. Upon receiving approval, the migrant

may then apply for a visiting visa, to enter the country to finalize his/her residency procedures.

The work contract is valid for a maximum of five years. Nevertheless, a migrant may stay for an additional three months after the expiration of the contract in search for other employment. Migrants can also sponsor family members if they have economic means to support the family, at a minimum wage of 7000 QAR. Sponsored family members will then receive a family visa, with which they can reside in the country. Family members can seek employment on the family visa, provided they receive approval by the authorities (*non-objection card*).

Migrant residents can reside outside Qatar up to six months. Failure to return within the timeframe is considered a breach of contract, and will subsequently lead to cancelation of the resident permit. A migrant wishing to return will have to seek new employment, regardless of his/her earlier duration in the country.

In general, Palestinians have the same status as other migrants living in the country. Holders of Egyptian travel documents may reside in the country, but cannot at the present time use the document to exit or enter the country.

Qatar maintains that it considers Syrians as guests in the country. Syrians enjoy a number of benefits, such as free education and health service. It is easy for Syrians to get visiting visas if they have family in the country. Syrians fleeing the Syrian civil war can also receive housing and financial assistance.

The United Arab Emirates

The Federation of the UAE is probably the most progressive of the three mentioned countries when it comes to diversification of the economy. As in the case of Qatar, the UAE, with its small indigenous population, is still largely dependent on migrant labor. Nationalization of the work force is quite limited.

As one of the members of the so-called quartet in the blockade against Qatar, the UAE suffered economic losses in harbor tariffs as a result, following Qatar's decision to divert its maritime transactions via Oman instead. The Federation, a member in Saudi Arabia's coalition in the war in Yemen, is also feeling the economic reverberations brought about after three years of fighting.

Subsequent to the Arab Spring, the Federation undertook restrictive measures against Islamist activists, as well as perceived members of the Muslim Brotherhood, imposing stricter anti-terror laws and regulations pertaining to the use of social media. The increase in security awareness has had an impact on Arab migrants residing in the country.

Residency is granted migrants with employment, and subsequently a sponsor. In addition, all migrants must obtain security clearance prior to entry to the Federation. Resident permits are normally valid for two to three years. Migrants can remain in the Federation for an additional three months subsequent to the termination of a work contract, during which he/she can seek employment. Resident migrants can also change sponsor during their stay in the country, after approval from the previous/current sponsor/employer. In such a case, the migrant is granted a “*no objection certificate*”, which is submitted to the new sponsor/employer. Migrants can also sponsor family members, provided they have economic means to support them, a minimum wage of 3000 AED. Even women working in the federation can sponsor family members.

Over-stayers and other irregular migrants risk mounting fines for each day they fail to regularize their status in the Federation. Migrant residents can reside outside the Federation for a maximum period of six months. Failure to comply with the regulations leads to automatic cancelation of the resident permits. A migrant wishing to return after six months must seek new employment, and subsequently a sponsor.

The situation for the Palestinians is cumbersome, as they are likely to face deportation once their residency expires. Palestinians in general are well educated, with a long duration in the country (some between 40-50 years). However, the long duration does not exempt them from the risk of deportation. This also includes Palestinians from Syria and holders of Egyptian travel documents.

There are no reports of deportation of Syrians. However, Syrians arriving after the 2011 crisis are subject to additional scrutiny by the authorities.

Mer om rapporten

Rapporten ger en översiktlig lägesbild över sponsorsystemet i tre av de sex¹ medlemsländerna i samarbetsrådet Gulf Cooperation Council (härefter GCC), Saudiarabien, Qatar och Förenade Arabemiraten (härefter FAE). Rapportens syfte är att beskriva proceduren, bedömningsgrunderna och kriterierna för tillämpning av sponsorsystemet. Därutöver söker rapporten återge vilka möjligheter det finns för tredjelandsmedborgare med tidigare vistelse i de aktuella länderna att återvända.

Informationen har hämtats från öppna källor samt möten som Lifos och Migrationsrättsenheten (MRE) haft med experter, tankesmedjor och företrädare för myndigheter under besök i Saudiarabien, Qatar och FAE i december 2017.

1. Bakgrund

¹ Bahrain, Förenade Arabemiraten, Kuwait, Oman, Saudiarabien och Qatar.

1.1. GCC-regionen

Arabiska halvöns landmassa består till stor del av öken, men den stora östra havsviken brukar, i internationella sammanhang, kallas för Persiska viken. Araber kallar den för Arabiska viken, eller ”Gulfen” (*al-Khalij* på arabiska). Gulfen innefattar inte bara staterna vid denna sida viken, utan även staterna på vikens västra och södra sida, där bland annat Oman, som vänder sig mot indiska oceanen, är beläget.²



Historiskt levde innevånarna längs med Persiska viken på handel, fiske och, viktigast av allt, pärlfiske. I början av 1900-talet upptäckte japaner ett sätt att odla pärlor. Detta blev dödsstöten för det mångtusenåriga pärlfisket.³

År 1932 upptäcktes stora oljefyndigheter i Bahrain. Detta blev startskottet för den förvandling som idag kännetecknar Gulfregionen. Samma år utropade Kung Abd al-Aziz bin al-Saud Saudiarabiens självständighet. De angränsande små emiraten som var underställda det brittiska protektoratets s.k. fördragsstater (*Trucial States*)⁴ fick först sin självständighet efter att protektoratet upphörde år 1971. Ett årtionde senare, år 1981, bildades Gulfsamarbetsrådet, *Gulf Cooperation Council* (GCC). Rådet, med högkvarter i Riyadh, omfattar sex stater; Saudiarabien, Kuwait, Oman, Qatar, Bahrain och FAE. Efter den arabiska våren 2011 erbjuder medlemsstaterna två arabiska monarkier, Jordanien och Marocko, medlemskap i GCC.

² Hammargren, B, *Gulfen*, s. 23 Leopard förlag, 2015

³ Hammargren, B, s. 23

⁴ Schejkdömena Bahrain, Qatar, Abu-Dhabi, Ras al-Khaima, Dubai, Sharjah, Umm al-Quwyan, Fujairah och Ajman. År 1892 ingicks ett fördrag som gjorde att länderna gick under Storbritanniens beskydd (protektorat). Efter att det brittiska protektoratet upphörde år 1971 bildades Förenade Arabemiraten. Qatar och Bahrain blev dock självständiga stater.



Bild: Lifos

Samarbetsrådet, som är ett säkerhets- och finanspolitiskt förbund, grundades främst för att motverka hotet från Iran efter den islamiska revolutionen år 1979, har också som mål att harmonisera finanspolitik, handel, tullar, lagstiftning och förvaltning samt främja turism. Mycket av GCC-samarbetet har aldrig förverkligats eller endast genomförts i begränsad omfattning.⁵

1.2. Arbetskraftstrender i den petro-moderna GCC-regionen

Trenderna inom arbetskraftsmigrationen till dagens GCC-region kan sammanfattas i fyra tidsperioder:

1. **1950-1973**, som ofta beskrivs som regionens första oljeboom. Perioden kännetecknas av ökade oljeintäkter till följd av oljeförsäljningen på den globala marknaden. Detta medförde en expansion inom den offentliga sektorn och utbyggnad av infrastruktur och samhällstjänster som utbildnings- och hälsosektor. Närmare en miljon migranter flyttade till regionen. Trots att oljeindustrin stod för merparten av anställningarna, var det också många som anställdes för att bygga ut de offentliga institutionerna. Majoriteten av migranterna kom i huvudsak från arabvärlden, med religionen, språket och kulturen som gemensam nämnare.⁶ Följderna av Israel-Palestinakriget år 1948 öppnade upp möjligheterna för palestinska flyktingar att hitta arbete i regionen. Fram till år 1975 bestod 80-90 procent av Kuwaits och Saudiarabiens migrantbefolkning av araber. I de övriga länderna, som till stor del fortfarande stod under brittiskt protektorat, låg siffran på omkring 25 procent. En annan utveckling som kännetecknar denna period är en växande inhemsk politisk medvetenhet bland lokalbefolkningen i dessa länder, med särskild betoning på anställda inom oljesektorn. Upprinnelsen till denna medvetenhet var tvåfaldig; 1) stora inkomstskillnader och skillnader i levnadsförhållanden som

⁵ Hammargren, B, *Gulfen*, s. 29 Leopard förlag, 2015

⁶ Alshehabi, O, *History of Migration to the Gulf*, Khalaf, A., AlShehabi, O. & Hanieh, A., *Transit States; Labour, Migration & Citizenship in the Gulf*, Pluto Press, London, 2015, s. 8

lokalanställda upplevde gentemot bättre avlönade migranter 2) växande arabnationalistiska och proletärorienterade rörelser i andra delar av arabvärlden. Åtskillnaderna triggade igång demonstrationer bland lokalanställda inom oljesektorn i ett flertal länder⁷ (t.ex. Saudiarabien, Qatar och Bahrain), med krav på ekonomisk och politisk delaktighet. Omständigheter som föranledde ytterligare systematisering av arbetskraftsinvandringen i syfte att säkerställa kontrollen över oljeintäkterna.⁸

2. **1973-1985**, som ofta beskrivs som den andra oljeboomen. Perioden, kanske den mest turbulenta i regionens petro-moderna historia, präglades av ett flertal dynamiska geopolitiska händelser; den första var den s.k. "oljekrisen" som uppkom till följd av 1973 års krig mot Israel, den andra var den iranska revolutionen år 1979, följd av Iran-Irakkriget 1980-1988. Detta kom att omkullkasta beroendeställningen mellan makthavarna (kungafamiljerna), handelsmän och den inhemska befolkningen i övrigt. Kontrollen över oljeinkomsterna gav makthavarna ett överläge i förhållande till de övriga aktörerna. Från att tidigare ha varit beroende av skatteintäkter från landets medborgare blev förhållandet det omvända, där medborgarnas inkomster blev avhängigt makthavarnas fördelning av kapitalet. Kontrollen över oljeintäkterna kom således att begränsas till kungafamiljen och en sluten elitkrets, som tillsammans kunde råda över välfärden och därmed säkra medborgarnas lojalitet. Integrationen på världsmarknaden ställde ytterligare krav på att utveckla välfärden och därmed de statliga institutionerna. Efterfrågan på arbetskraft ökade. Brist på inhemsk kompetens och rädslan av att stärka en inhemsk medvetenhet och inhemska krav på medverkan i beslutprocesser, föranledde makthavarna att söka efter en mer "formbar" arbetskraft, som var billigare, med begränsade rättigheter och som saknade inflytande i beslutprocessen. Sponsorsystemet fick så en tydligare roll i uppstramningen av migrationsflödet till regionen. Växande misstro mot vänsterorienterade influenser som växte fram i Mellanösterns övriga delar, t.ex. Nasserism och arabnationalism, bidrog till minskad efterfrågan på arabisk arbetskraft. Avskaffandet av skatteintäkter minskade den inhemska befolkningens ekonomiska inflytande och deras medverkan i den politiska processen. 1980-talet kom således att präglas av en ökad arbetskraftinvandring, främst från den indiska subkontinenten.⁹ Märkbart för den asiatiska gruppen, till skillnad från tidigare anlända arabiska migranter, är att den i huvudsak kom att bestå av ensamstående män, eftersom myndigheterna inskränkte möjligheterna till anhöriginvandring. Detta var en omständighet som bidrog till att stjälpas den demografiska balansen i GCC-regionen, där kvinnorna endast utgör en tredjedel av regionens befolkning.
3. **1985-2000**, med stagnation i oljepriserna som utmärkande drag. Invandringen fortsatte, dock i något förminskad skala, framförallt bland arabiska migrantgrupper. Vid 1990-talets början var den övergripande majoriteten migranter icke-araber. Stagnationen hos den arabiska migrantpopulationen kan till viss del hänföras till återverkningarna av Iraks invasion av Kuwait år 1990, som resulterade i deportationen av 350 000 palestinier från Kuwait, som vedergällning för den palestinska ledningens öppna stöd till Saddamregimens invasion av landet. Liknande vedergällningar företogs i andra GCC-stater mot

⁷ Ibid s. 9

⁸ Ibid

⁹ Indiska subkontinenten (Indiska halvön) utgörs av landmassan mellan Arabiska havet och Bengaliska viken. Den omfattar Indien, Bangladesh, Pakistan och Sri Lanka. Dessutom räknas delar av Nepal, Bhutan och Burma samt omtvistade delar i Kina till området.

andra migrantgrupper som uppfattades stödja Saddamregimens intrång i Kuwait. I Saudiarabien deporterades t.ex. hundratusentals jemeniter medan andra GCC-stater genomförde omfattande deportationer av irakier. Invasionen av Kuwait ledde till en ökad säkerhetsmedvetenhet i förhållande till de arabiska migrantgrupperna i regionen. De sjunkande oljepriserna såg också en ökad inhemsk arbetslöshet. Som åtgärd försökte staten få den privata sektorn att absorbera delar av den växande skaran av arbetssökande medborgare, men med föga resultat. Staterna började initiera s.k. ”nationaliseringsåtgärder”, genom stiftandet av nya lagar, incitament och restriktioner, med mål att ge de egna medborgarna företräde på arbetsmarknaden.¹⁰ Ett sätt att minska trycket var att ersätta arabiska migranter inom den offentliga sektorn med egna medborgare. Denna av lokalbefolkningen upplevda ”omvända marginalisering” medförde också ökad xenofobi, där lokalbefolkningen i allt större utsträckning såg invandringen som ett hot mot den egna identiteten och kulturen, något som har förstärkt utanförskapet för både medborgare och migranter.¹¹

4. **2000-2014**, då oljepriserna vänder uppåt. Attackerna mot World Trade Center den 11 september 2001 förstärkte antipatin mot araber och muslimer. Golfstaterna vände blickarna inåt och började investera i den egna regionen. Perioden kännetecknas av ökad privatisering, i första hand inom byggsektorn. Bakom dessa megaprojekt stod inflytelserika privata investerare, med nära kopplingar till den politiska makteliten, s.k. ”*crony capitalism*”, vilket gav staten större spelrum att medverka i processen. Efterfrågan på främst lågutbildad och lågavlönad utländsk arbetskraft inom den privata sektorn ökade följaktligen, framförallt inom bygg- respektive servicebranschen.¹² Byggboomen banade också vägen för små- och medelskaliga entreprenörer att importera och sponsra utländsk arbetskraft till den privata sektorn, främst inom detaljhandeln och hushållsnära tjänster (*Domestic Service*).¹³ Den oproportionerligt höga invandringen återspeglades i en sjunkande inhemsk demografisk tillväxt. En annan grupp som minskade var arabiska migranter.¹⁴ Efterdyningarna av den arabiska våren är ytterligare förklaring till den nedgående trenden av arabisk migration till regionen. Massprotesterna som svepte över i grannländerna till följd av den arabiska våren 2011 skakade makteliten i GCC-regionen som befarade liknande reaktioner på hemmaplan. För att stävja eventuella spridningseffekter inleddes en våg av uppsägningar inom den offentliga sektorn av arabiska gästarbetare, huvudsakligen egyptier och libaneser¹⁵ med presumerade kopplingar till Muslimska brödraskapet och Hizbollah.¹⁶

¹⁰ Alshehabi, O, *History of Migration to the Gulf*, Khalaf, A., AlShehabi, O. & Hanieh, A., *Transit States; Labour, Migration & Citizenship in the Gulf*, Pluto Press, London, 2015, s. 25-26

¹¹ Ibid s. 27-28

¹² Ibid s. 31-32

¹³ Ibid s. 35-36

¹⁴ Ibid s. 34

¹⁵ Abdulhadi Khalaf, Professor Emeritus, Sociologiska institutet, Lunds Universitet, 2018-02-14.

¹⁶ Prof. A. Khalaf uppger att det inte finns vetenskapligt belägg för dem bakomliggande orsakerna till massavskedandet, men menar att uppgifterna tillkommit från anekdotiska återgivelser som cirkulerat i samband med uppsägningarna av de berörda grupperna.

2. Sponsorsystemet (*kafala*)

Ordet *kafala* är djupt rotat i islamiska rätts- och klantraditioner. Etymologiskt, har ordet två betydelser på klassisk arabiska: det ena är att garantera (*daman*) och det andra ta hand om (*kafl*). Ordet beskriver en god gärning samtidigt som det ger uttryck för ett asymmetriskt maktförhållande, en aspekt som spelat en stor roll i relationerna mellan GCC-medborgarna och migranter. Sponsorsystemet kan kortfattat beskrivas som ett arbets- och uppehållsförfarande, tillämpat i hela GCC-regionen, främst i syfte att reglera arbetskraftsinvandringen, och där rätten till arbete och uppehållstillstånd sponsras av en medborgare i landet. Således tilldelas GCC-medborgare befogenheter (tillstånd) att anställa och ta in utländsk arbetskraft till landet.¹⁷

Sponsorsystemets uppkomst kan härledas till det brittiska kolonialväldet i regionen på 1930-talet,¹⁸ där oljefyndigheterna föranledde kolonialadministrationen att importera arbetskraft, huvudsakligen från den indiska subkontinenten, men också från Storbritannien. Detta dels för att förvalta oljeexproprieringen, men också att säkerställa brittiska intressen. Avsikten med sponsorsystemet var att importera arbetskraft, utan integrationsföresattningar och således kontrollerbar.¹⁹ Efterfrågan på utländsk arbetskraft och tillväxten av migrantpopulationen inom oljeindustrin tog fart på allvar efter andra världskriget. Detta föranledde en nedgång i efterfrågan och rekryteringen av inhemsk arbetskraft.²⁰ Innan kriget representerade den inhemska befolkningen 68 procent av de anställda inom Saudiarabiens och Kuwaits oljeindustri. I Qatar representerade de 65 procent och i Bahrain 62 procent.²¹

Ett sätt att jämka den demografiska obalansen på den inhemska arbetsmarknaden var att säkra medborgarnas lojalitet. Detta gjordes genom att ge medborgarna exklusivt tillträde till välfärdsprivilegierna som oljeinkomsterna renderade, samtidigt som man inskränkte migranternas rättigheter och utestängde dem från samma oljeinbringade förmåner, såsom fastighets- och kapitaltillgångar samt rätten att upprätta fackföreningar. Följaktligen skulle migranternas tillträde till arbetsmarknaden kontrolleras/regleras av en garant/sponsor; företrädesvis en medborgare, ett företag, eller en statlig institution, under en begränsad tid och med rätt att avbryta anställning när så ansågs vederbörligt.²² Vägran att rätta sig efter reglerna kunde resultera i deportation, eller andra rättsliga påföljder.²³

¹⁷ Alshehabi, O, *Labour, Migration & Citizenship in the Gulf*, Pluto Press, London, 2015, s. 79

¹⁸ Ibid s. 5

¹⁹ Ibid s. 6

²⁰ Ibid s. 7

²¹ Ibid

²² Ibid s. 16

²³ Ibid

2.1. Ett maktförhållande mellan rentierstaten, medborgaren och migranten

Sponsorsystemet i GCC-regionen består av en komplex och unik maktrelation mellan staten, medborgaren och migranten. En relation som i decennier har varit grunden för den socio-politiska maktbas som råder i GCC-regionen idag, där staten (kungafamiljerna) åtnjuter exklusiv kontroll över kapitaltillgångarna (oljeintäkterna), och därmed inkomstfördelningen. Maktrelationen kretsar kring rätten och tillgången till de förmåner/privilegier som inkomsterna genererar. Sponsorsystemet fungerar således som en kontrollmekanism, upprättad för att hindra utomstående (icke-medborgare) från att få tillgång till den nationella förmögenheten. Sponsorsystemet är också huvudkomponenten i relationen mellan den individuella medborgaren och migranten; ett sätt att reglera interaktionen mellan medborgaren och migranten. Genom sponsorsystemet delegerar staten befogenheter till medborgarna (sponsorn) att kontrollera migranternas inrese- och uppehållsrätt i landet. Således tillfaller äganderätten över arbetstillståndet sponsorn.²⁴

Sponsorsystemet bidrar också till att konsolidera maktrelationerna mellan staten och medborgaren, där lojalitet till etablissemangen är en viktig komponent för att få erhålla tillstånd som sponsor. GCC-medborgare kan i princip sponsra hur många migranter som helst, under förutsättning att vederbörande har ekonomiska förutsättningar, och tillstånd för det. Det finns inte heller några tidsramar för hur länge man kan vara sponsor.²⁵

Maktrelationen mellan sponsor och migrant varierar beroende på arbetsgivare, offentlig kontra privat sektor, samt migrantens kvalifikationer, dvs. kvalificerad alternativt icke-kvalificerad arbetskraft. Dessa faktorer påverkar också sponsorns inflytande, och dennes möjlighet att utnyttja sin maktställning för att maximera egennytta. Professor Abdulhadi Khalaf vid sociologiska fakulteten, Lunds Universitet, talar om förekomsten av "*al-'amala al-Sa'iba*" (grovt översatt "frigående arbetskraft"), där migranter, mot betalning (till en sponsor), får tillträde till arbetsmarknaden. Denna metod används av både kvalificerad och icke-kvalificerad arbetskraft, dock med undantag för offentliganställda, för vilka processen är betydligt mer reglerad.²⁶ Vidare tycks åtstramningar ha skett på senare tid, vilket beskrivs nedan.

Icke-kvalificerad och lågavlönad arbetskraft befinner sig oftast i starkare beroendeställning till arbetsgivaren/sponsorn och har således begränsat utrymme att få sina rättigheter tillgodosedda. Relationen för mer kvalificerade arbetstagare är betydligt mer jämbördig, och kan därmed jämföras med ett juridiskt bindande partnerskap. Enligt Prof. A. Khalaf är denna relation tydligare i t.ex. Kuwait och Bahrain i jämförelse med

²⁴ Dito, M., *Kafala: Foundation of Migrant Exclusion*, AlShehabi, O. & Hanieh, A., *Transit States; Labour, Migration & Citizenship in the Gulf*, Pluto Press, London, 2015, s.79-81

²⁵ Professor Abdulhadi Khalaf

²⁶ Ibid

Saudiarabien och FAE.²⁷ Partnerskapet avser oftast professionella egenföretagare (t.ex. läkare och ingenjörer med egen praktik respektive konsultbyrå), där sponsorn får en andel av intäkterna.²⁸

I sin artikel om sponsorsystemet, *Kafala: Foundation of Migrant Exclusion*, beskriver Mohammed Dito, forskare och rådgivare för arbetsministeriet i Bahrain, olika sponsorkategorier som kännetecknar GCC-regionens sponsorsystem. Den äldsta och mest nyttjade sponsorkategorin inom GCC-regionen är den som avser anställning inom den privata sektorn. Här är det sponsorn som beviljas arbetstillståndet av vederbörlig myndighet (arbetsministeriet) varvid migranten ges tillstånd (t.ex. visering) att resa in i landet och ta anställning hos sponsorn. I och med detta får sponsorn befogenheter att disponera över giltighetstiden, förnyelsen och annulleringen av arbetstillståndet. Tillståndet är tydligt reglerat av givna rättsliga ramar, t.ex. arbetskraftlagen, och av staten fastställt regelverk. En likartad kategori är systemet med outsourcing av arbetskraft. Till skillnad från förstnämnd kategori, sker anställningen genom en mellanhand. I det här fallet står arbetstagaren med två arbetsgivare; den som erhållit arbetstillståndet, och den som de facto nyttjar hans arbetskraft. Denna sponsorkategori har vuxit explosionsartat de senaste åren, och skapar oftast otydlighet i gränssnittet mellan arbetsgivare och arbetstagare.²⁹ En lika snabbväxande sponsorkategori är den som avser hushållsnära tjänster (s.k. "Domestic Service"). Proceduren liknar de två övriga, men skiljer i två avseenden, den ena att kategorin inte omfattas av den nationella arbetskraftlagstiftningen (med undantag för Qatar, se 6.2.1) och det andra är själva arbetsdomänen, som avser privata hushåll. Sponsring av hushållstjänster är den mest tillgängliga för GCC-medborgarna. Kategorin är, ur arbetstagarhänseende, den mest sårbara och den mest uppmärksammade när det gäller rapportering om missförhållanden och kränkningar av migrantbefolkningen.³⁰

3. Sponsorsystemet i Saudiarabien

3.1. Omvälvande ekonomiska visioner och en växande ung befolkning utgör stora utmaningar för den saudiska arbetsmarknaden

Saudiarabien som utgör större delen av Arabiska halvön är också det största landet inom GCC-regionen, och det överlägset mest befolkade, med drygt 33 miljoner innevånare.³¹ Saudiarabien är således det enda land inom GCC-regionen där medborgarna är i majoritet, drygt 21 miljoner.³² Av de dryga tio miljoner migranter som bor och arbetar i landet kommer över hälften

²⁷ Ibid

²⁸ Ibid

²⁹ Dito, M., *Kafala: Foundation of Migrant Exclusion*, s. 89-90

³⁰ Ibid

³¹ Utrikespolitiska institutet, Landguiden Saudiarabien

³² Arab News, *KSA population: 21.1m Saudis, 10.4m expats*, 2016-02-04

från den indiska subkontinenten (huvudsakligen Indien, Pakistan och Bangladesh).³³ Aktuella uppgifter från den saudiska statistikmyndigheten och Gulf Business gör dock gällande att det totala antalet gästarbetare i Saudiarabien minskade med 277 000 under det fjärde kvartalet 2017 (från 10,694 miljoner till 10,417 miljoner). Enligt Gulf Business beror minskningen på de höjda avgifter som införts för gästarbetare samt deras medföljande familjemedlemmar.³⁴

Kungahuset genomgick en successionsändring i samband med Kung Abdullahs död år 2015. Denne efterträddes då av sin halvbror, Kung Salman bin Abdul Aziz. Landet har sedan Kung Salmans tillträde genomgått ett i det närmaste explosionsartat reformarbete, inrymt i en "Vision 2030" som lanserades 2016. Reformerna, som bl.a. har beskrivits som en "toppstyrd Arabisk vår",³⁵ skedde mot bakgrund av fallande oljepriser och insikten att Saudiarabien behöver minska oljeberoendet, som idag står för 85 procent av landets exportinkomster.³⁶ Strategin innebär att statliga företag ska privatiseras, och att även delar av det gigantiska statliga oljebolaget *Aramco* ska börsintroduceras och säljas ut. Landet ska vidare investera i nya sektorer, som högteknologi, turism, en inhemsk nöjesindustri³⁷ samt en egen försvarsindustri.³⁸ Huvudarkitekten bakom visionen är tronföljaren, kronprins Mohammed bin Salman (även benämnd "MBS"). Förutom strävan att attrahera utländska investerare vill kronprinsen stärka kvinnornas roll på arbetsmarknaden. Kvinnor ska också få rätt att köra bil från och med juni 2018. Den konservativa tolkningen av islam, Wahhabismen, vill tronföljaren anpassa till modern tid, enligt honom genom att återställa religionen till dess rättmätiga ursprung.³⁹

Reformerna kommer att kräva omvälvande förändringar, bland annat vad avser relationen mellan medborgarna och etablissemangets roll som distributör av oljeintäkterna. En stor utmaning är Saudiarabiens växande unga befolkning, där cirka 70 procent av befolkningen är under 30 år.⁴⁰ De fallande oljepriserna och det hårdnande ekonomiska klimatet ställer stora krav på arbetsmarknaden som ska absorbera den växande arbetsföra befolkningens. Enligt experter lär det finnas cirka 4,5 miljoner arbetssökande saudier år 2030.⁴¹ Landet har med anledning av detta vidtagit en rad sysselsättningsåtgärder ämnade åt den egna befolkningen, samtidigt som man söker minska migrantflödet till arbetsmarknaden. De två mest uppmärksammade åtgärder som myndigheterna har vidtagit i sammanhanget

³³ Saudi Gazette, *Expats occupy over 10m jobs*, 2018-02-20,

³⁴ KSA, General Authority for Statistics, [länk](#); Gulf Business, "Saudi sees 277,000 foreign workers leave jobs in Q4", 2018-05-02, [länk](#)

³⁵ The New York Times, *Saudi Arabia's Arab Spring, at Last*, 2017-11-23

³⁶ Kinninmont, J. Chatam House, The Royal Institute of International Affairs, *Vision 2030 and Saudi Arabia's Social Contract: Austerity and Transformation*, July 2017, s. 10

³⁷ Ibid s. 3

³⁸ Reuters, *UPDATES 2-Saudi Arabia launches military industries company*, 2017-05-17

³⁹ The New York Times, *Saudi Arabia's Arab Spring, at Last*, 2017-11-23

⁴⁰ The Arab Weekly, *Saudi youth at centre stage of vision 2030*, 2017-03-26

⁴¹ Kinninmont, J. Chatam House, s. 10

är dels ”nationaliseringen” av arbetsmarknaden (i folkmun, ”saudisering”),⁴² och 90-dagarsamenstin (*Nation without Violation*) med målet att få bukt med irreguljära migranter i landet (5.1.3.).⁴³

3.1.1. Nationalisering av arbetsmarknaden

Arbetsmarknadsministeriet har vidtagit åtgärder för att absorbera det växande antalet unga saudier som nu söker tillträde på arbetsmarknaden. En sådan åtgärd är nationaliseringen (”saudiseringen”) av vissa yrkeskategorier, avsedd att ge den inhemska befolkningen företräde till arbetsmarknaden. Målsättningen är att sänka den inhemska arbetslösheten till nio procent år 2020, från dagens 12 procent. Samtidigt avser myndigheterna öka kvinnors deltagande på arbetsmarknaden till 28 procent.⁴⁴ Företrädesrätten avser främst den privata sektorn.⁴⁵ Liknande åtgärder har företagits inom fyra ministerier; inrikes, arbetsmarknads, social samt handels- och investeringsministeriet.⁴⁶ I januari i år utfärdade arbetsmarknadsministeriet ett dekret som ger uteslutande saudier rätt till anställning inom 12 detaljhandelskategorier. Dessa omfattar i huvudsak följande kategorier; klockor, elektronik, sjukvård, byggmaterial, optik, mattor, fordon (bilar och motorcyklar), möbler (hem och kontor), barn- och herrkläder, husgeråd samt konfektion.⁴⁷

Inom ramen för ”saudiseringskampanjen” infördes ett klassificeringssystem (*Nitaqat*) 2011 med sikte att locka privata företag att anställa saudier. I systemet rangordnas företag/organisationer i sex kategorier efter en färgskala om platina, grönt (som är rankad i tre kategorier; hög, medel och låg), gult och rött. Företag rankade platina och grönt företräds av en proportionerligt hög andel saudier. Som förmån kan dessa företag få kortare handläggningstider i samband med rekrytering av utländskt arbetskraft.⁴⁸ Systemet ska uppdateras för att öka andelen saudier inom den privata sektorn. Följaktligen kommer företagen att rangordnas på basis av deras bidrag till att främja den lokala arbetskraften. Rangordningen sker utifrån ett antal variabler, bl.a. baserat på företagets storlek, andel lokalanställda saudier samt genomsnittslönen för saudiskanställda m.m.⁴⁹ En annan viktig förändring avser platina- och grönklassade (endast kategori hög) företag som tilldelas större befogenheter att rekrytera arbetskraft direkt från utlandet, medan övriga kategorier, d.v.s. grön, medel och låg, samt röd och gul endast får rekrytera den i landet befintliga utländska arbetskraften,

⁴² Arab News, *Labor Ministry designates 12 jobs types as Saudi-only*, 2018-01-30

⁴³ Reuters, *Amnesty Over, 'illegal expatriates' await Saudi crackdown*, 2017-08-08

⁴⁴ Arab News, *Nitaqat program seeks to lower unemployment rate 9% by 2020*, 2017-03-21

⁴⁵ EY Building a better working world, *Saudi Arabia revises Nitaqat system and introduces mandatory Saiifi Program as part of it Saudization drive*, August 2017

⁴⁶ Arab News, *4 ministries implement Saudization to create jobs*, 2017-08-21

⁴⁷ Arab News, *Labor Ministry designates 12 job types as Saudi only*, 2018-01-30; Arab News, *Two Gulf Arab nations ban expats from specific areas of work in bid to push national workforces*, 2018-01-29

⁴⁸ EY Building a better working world, August 2017

⁴⁹ Ibid

sponsrade av redan existerande arbetsgivare.⁵⁰ Ytterligare en sysselsättningsåtgärd inom ramen för ”saudiseringskampanjen” är det s.k. *Saifi*-programmet. Saifi är en utbildnings- och utvecklingsinsats inrättad för att främja företagets behov av saudisk arbetskraft.⁵¹

Saudiseringkampanjen har mötts med en del skepsis. Professor Abdulhadi Khalaf vid Lunds Universitet påtalar att det saudiska utbildningssystemet behöver marknadsanpassas bättre för att möta företagets behov av arbetskraft.⁵² En sakkunnig expert vid King Faisal Center for Research and Islamic Studies i Riyadh som Lifos konsulterat framhåller att Saudiarabiens stipendieprogram⁵³ måste matchas bättre med arbetskraftsbehoven. Just nu råder det brist på t.ex. jurister. Samma källa tillägger att ekonomin måste reformeras och bättre anpassas till marknadsekonomin, samtidigt som korruptionen ska motverkas.⁵⁴ Andra bedömare gör gällande att saudiseringskampanjen i sig inte ensamt kan bota ekonomin och arbetslösheten, utan att en del av problemet ligger i överetablering på detaljhandelsmarknaden, som till stor del bedrivs av utländsk arbetskraft samt brist på karriärmöjligheter för unga saudier inom den privata handelssektorn.⁵⁵

Flera källor i Riyadh uppger att saudiseringen har gjort det svårare för migranter att få arbetstillstånd. Migranter blir alltmer beroende av sitt nätverk när de vill söka arbete i landet.⁵⁶

3.1.2. 90-dagarsamnesti: “*Nation without Violations*”

Den 29:e mars 2017 lanserade Saudiarabien en 90-dagarsamnesti, under namnet ”*Nation without Violations*”, med ändamålet att få bukt med det stora mörkertalet illegala migranter utanför myndigheternas radar. Amnestin föreskriver att illegala migranter som frivilligt ger sig till känna för myndigheterna kan få möjlighet att legalisera sin status om de först frivilligt lämnar Saudiarabien och regelrätt ansöker om erforderligt arbets- och inresetillstånd från hemlandet.⁵⁷ Personer som frivilligt medverkar till att ”korrigera” sin status slipper således böter och andra rättsliga påföljder som illegala migranter riskerar om de påträffas.⁵⁸ Amnestin riktar sig i huvudsak till personer som rest in legalt, men av någon anledning underlåtit att skaffa sig ett tillståndskort (*iqama card*) inom 90-dagar, eller av annan anledning

⁵⁰ EY Building a better working world, *Saudi Arabia revises Nitaqat system and introduces mandatory Saifi Program as part of its Saudization drive*, August 2017

⁵¹ Ibid

⁵² Professor Abdulhadi Khalaf

⁵³ Stipendieprogrammet lanserades 2005 av Kung Abdullah, i syfte att sponsra utbildningen för framstående saudiska studenter vid utländska universitet världen över. Hittills har programmet berett över 200 000 saudier en akademisk utbildning i över 30 länder (se <https://www.saudibureau.org/en/inside.php?ID=16>).

⁵⁴ King Faisal Centre for Research and Islamic Studies, Riyadh, 2017-12-11

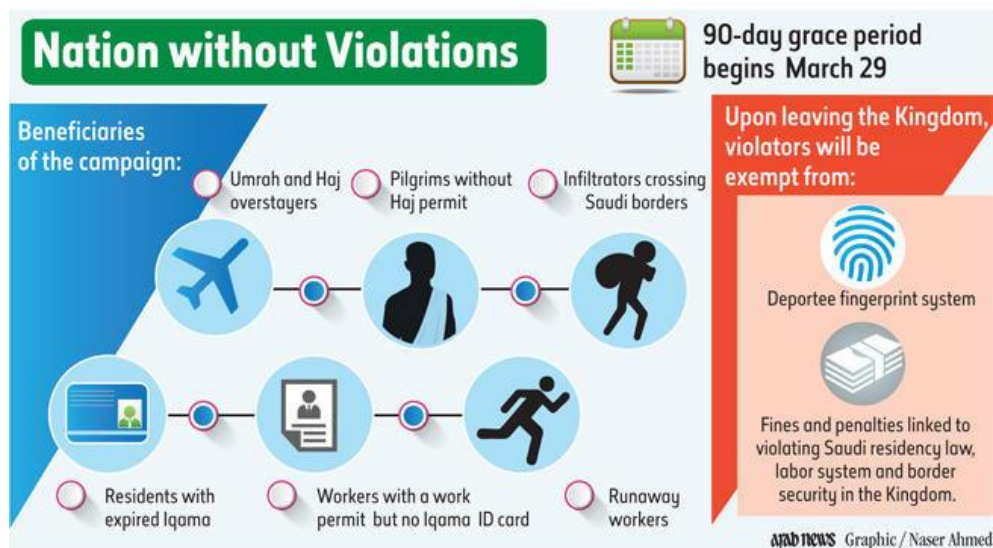
⁵⁵ Saudi Gazette, *Saudization needs to be done gradually*, 2018-02-17

⁵⁶ Ambasad för en EU-medlemsstat, Riyadh, 2017-12-10, m.fl.

⁵⁷ Arab News, *90-day amnesty period allows illegal workers to return to Saudi Arabia*, 2017-03-21

⁵⁸ Ibid

överskridit tidsfristen för tidigare beviljat uppehållsrätt i landet (s.k. *overstayers*) som t.ex. innehavare av haj- och umrahviseringar. En annan berörd kategori är personer som rest in illegalt i landet. Personer med tidigare deportationsbeslut, och vars fingeravtryck påträffas i deportationsregistret (*Deportee Fingerprint System*) omfattas inte av amnestin.⁵⁹ Över 750 000 personer, från 140 länder, beräknas ha hörsammat amnestin och lämnat landet.⁶⁰



61

Myndigheterna har i huvudsak fokuserat på s.k. *expired residents*, vilket syftar på personer som har arbetat för andra arbetsgivare än de som ursprungligen sponsrat dem. En annan grupp som omfattas av denna kategori är personer som arbetar inom ett annat yrke än det som står angivet i tillståndet.⁶²

Amnestin förlängdes, vid ett flertal tillfällen, fram till den 15 november 2017 då den officiellt löpte ut.⁶³ Personer som inte hörsammat amnestin har gripits. I december 2017 tillkännagav säkerhetsmyndigheten att man gripit över 288 000 illegala migranter, varav närmare 63 000 har deporterats.⁶⁴ En källa Lifos sammanträtt med i Riyadh, uppger att man på vissa håll överdrivit antalet deporterade till 160 000, förmodligen för att, inom ramen för saudiseringen, visa den saudiska medelklassen att migranterna inte längre ska ta jobb som saudierna förtjänar.⁶⁵

⁵⁹ Ibid

⁶⁰ Saudi Gazette, *Campaign for country without illegals seeing success*, 2017-12-25

⁶¹ Arab News, *90-day amnesty period allows illegal workers to return to Saudi Arabia*, 2017-03-21

⁶² Internationell organisation, Riyadh, 2017-12-10

⁶³ Arab News, *Saudi Arabia to launch anti-illegal residency campaign Nov. 15*, 2017-11-14

⁶⁴ Saudi Gazette, *Campaign for country without illegals seeing success*, 2017-12-25

⁶⁵ Ambassad för en EU-medlemsstat

De gripna förs först till ett ”*General Service Center*” där de screenas av en kommitté, upprättad av företrädare för arbetskontoret (*Labor Office*), fängelsemyndigheten (*Prison Department*), myndigheten för allmän säkerhet (*Public Security*) samt passmyndigheten (*Passport Department*). Kommittén har i arbetsuppgift att fastställa den anhållnes identitet och att granska om vederbörande förekommer i brottsregistret. När kommittén fastställt att personen vistats illegalt i landet överförs vederbörande till passmyndigheten där man tar upp fingeravtryck, biometri och fotograferar. Därefter transporteras migranten till ett av flera deportationscentra i väntan på vidare utredning och domstolsbeslut. Personer som döms för illegal vistelse överlämnas till polisen. Personer som saknar dokumentation överförs till deportationsavdelningen där man utfärdar ett utresedokument. Deportation verkställs inom två veckor efter domstolsbeslut.⁶⁶

Andra källor uppskattar att regleringen av irreguljära migranter kommer att resultera i deportation av tre till fem miljoner migranter, de flesta från Asien och Afrika.⁶⁷ Källan tillade att kontroller utförs dygnet runt. Mycket beror också på hur insatta myndigheterna är i processen. Det är inte alla inom berörda myndigheter som har god kännedom om regelverket.⁶⁸

3.2. Sponsor- och tillståndsproceduren

3.2.1. In- och utreseprocedurer; uppehållstillstånd (*iqama*) och viseringar (*exit/re-entry visa – final exit visa*)

Sponsorsystemet i Saudiarabien kretsar kring tillgång och rätt till arbete samt att det finns en ansvarig (sponsor) för varje utlänning i landet.⁶⁹ Systemet är både reglerat och administrerat av inrikesministeriet, utan intervention från andra myndighetsgrenar eller överprövning av domstolar.⁷⁰ Make och barn till en saudisk kvinna likställs dock med saudiska medborgare och behöver således ingen sponsor.⁷¹

En utlänning som avser bosätta sig i Saudiarabien måste därmed ha ett arbete ordnat innan inresa i landet. Hittar man arbete, skickas en arbetserbjudan från den kommande arbetsgivaren, som i de flesta fall är sponsorn. Därefter kan utlänningen ansöka om en inresevisering. Arbetserbjudan och ett läkarintyg från hemlandet ska bifogas ansökan.

⁶⁶ Saudi Gazette, *Campaign for country without illegals seeing success*, 2017-12-25

⁶⁷ Internationell organisation; Middle East Monitor (MEMO), *Saudi to deport 5m 'illegal' workers*, 2017-03-07

⁶⁸ Internationell organisation

⁶⁹ King Faisal Centre for Research and Islamic Studies

⁷⁰ Immigration and Refugee Board of Canada (IRBC), *Saudi Arabia: Exit procedures and documents required for resident foreigners who leave the country; exit visas and their appearance; whether the Iqama is cancelled when a resident leaves the country; whether someone holding a valid Iqama can return to the country after leaving; whether foreign workers who are forced to retire can remain in the country.*, 2016-01-15, [länk](#)

⁷¹ Advokatfirma specialiserad på migrations- och arbetsrätt, Riyadh, 2017-12-12

Under ansökningsprocessen, och efter att man sökt i hemlandet och fått bekräftelse (*attest certificate*), kan man resa in i Saudiarabien.⁷²

Vid inresan har utlänningen 90 dagar (tre månader) på sig att slutföra processen med att ansöka om ett uppehållstillstånd (*iqama*). Inreseprocessen kan förlängas upp till 180 dagar (sex månader) om arbetsgivaren vill utvärdera arbetsinsatsen. Utlänningen är också ålagd att teckna en obligatorisk sjukförsäkring, lämna fingeravtryck och genomföra en ögonscanning. Därtill ska vederbörande bifoga ett certifikat över gott uppförande (*certificate of good conduct*).⁷³

Upphållstillståndet som beviljas är normalt giltigt i fem år, vilket är nytt sedan två år tillbaka. Innan dess var giltighetstiden normalt två år. Utlänningen får ett uppehållskort (*iqama card*) av vilket framgår personuppgifter, sponsorns namn och ett uppehållstillståndsnummer (*iqama number*). Allt kan skötas digitalt på inrikesministeriets hemsida⁷⁴ (*Muqem*)⁷⁵ och proceduren går relativt fort. Det är sponsorn som sköter processen och likaså förnyelsen av uppehållstillståndet. Sponsorn är således ansvarig för att uppdatera utlänningens status i landet. Underlåtelse att göra det medför böter,⁷⁶ på motsvarande 500 saudiska riyal (SAR) (drygt 1200 SEK).⁷⁷

Utlänningar behöver också utresetillstånd (*exit visa*, se vidare nedan) för att lämna landet. Tillståndet, som kan skrivas ut via ett webbaserat system, visas upp i samband med utresan. Utresetillståndets giltighetstid är maximalt sex månader. För det fall personen inte återvänder inom sex månader upphör tillståndet automatiskt. Om utlänningen vill återvända därefter måste vederbörande påbörja proceduren på nytt, vilket i och för sig kan vara oproblematiskt såvida vederbörande inte ”smet ifrån”, eller har något annat ”otalt” med senaste sponsor.⁷⁸ Detta antingen genom tidigare sponsor eller genom att skaffa en ny sponsor.⁷⁹

En sponsor har även möjlighet att förlänga ett uppehållstillstånd om en person befinner sig i utlandet, beroende på sponsorns intresse av att ha kvar personen i arbetet.⁸⁰ Såvitt Lifos kan bedöma, behöver sådan förlängning i så fall initieras innan sexmånadersgränsen för ”automatisk” annullering av uppehållstillståndet passerats.

Vidare, enligt arbetskraftslagen har arbetsgivaren rätt att avbryta ett anställningskontrakt på grund av oskäligen frånvaro om sammanlagt 30 dagar

⁷² Ibid

⁷³ Ibid.

⁷⁴ Saudi-Expatriates, *Check Exit/Entry Status online in Saudi*

⁷⁵ Muqem, <https://www.eserve.com.sa/VVSWeb/>

⁷⁶ Saudi-Expatriates, *Check Exit/Entry Status online in Saudi*

⁷⁷ Saudi-Expatriates, *Employer Fines or Penalties in Saudi Arabia*

⁷⁸ Advokatfirma Riyadh

⁷⁹ UNHCR Riyadh, Riyadh 2017-12-12

⁸⁰ Ambassad för en EU-medlemstat

per år, eller 15 dagar i följd under innevarande år.⁸¹ Sponsorn är ansvarig för in-/utreseviseringar, och kan reglera vistelsetiden i utlandet, som framgått, dock normalt maximalt sex månader. Denne är också ansvarig att meddela om den anställde inte återvänt. Annars riskerar sponsorn böter.⁸²

Sponsorn kan också besluta om anställningsförbud på tre år om utlänningen väljer att avbryta kontraktet, t.ex. säga upp sig, vilket kan göra det svårt för utlänningen att hitta en ny sponsor. Sponsorn kan även utfärda ett förbud på två år för det fall han inte förlänger arbetskontraktet. Detta kan ses som ett sätt att stoppa utlänningen från att gå till konkurrenter. En sponsor som bryter ett pågående kontrakt är dock skyldig att kompensera arbetstagaren för utebliven inkomst. Arbetskraftlagarna är separerade från Sharialagarna.⁸³

Exit/re-entry visa – final exit visa

För att resa ut ur och tillbaka in i Saudiarabien krävs ett *exit/re-entry visa* (tillstånd av det saudiska inrikesministeriet). Enligt uppgift utfärdas alla sådana viseringar på basis av önskemål från en sponsor, som alltså ansvarar för att initiera processen och begära *exit* eller *exit/re-entry visa* för sina anställdas räkning hos inrikesministeriets passavdelning. Så länge den anställde har ett giltigt *exit/re-entry-visum*, fortlöper normalt även uppehållstillståndets (*iqama*) giltighet. Viseringen är emellertid beroende av sponsorns inställning till vederbörandes uppträdande, laglydighet etc., och även om återresetillstånd utfärdats innan utresan, kan sponsorn eller myndigheterna också annullera det efter att den anställde lämnat landet.⁸⁴

Det förekommer både “*single*” och “*multiple*” *exit/re-entry visas*. Vilken typ som utfärdas beror, enligt uppgift, på den anställdes nationalitet och profession. När viseringen väl utfärdats måste den användas inom dess giltighetstid – vanligen sex månader (180 dagar) fr.o.m. planerat utresedatum. I annat fall bötfälls företaget/arbetsgivaren.

En utlänning som avser att lämna landet “permanent” måste ansöka om en slutlig *exit*-visering. Annars riskerar vederbörande att inte kunna ansöka om en saudisk visering igen i framtiden.⁸⁵

Gästarbetare som lämnar Saudiarabien för gott, dvs. utan avsikt att återvända i närtid, måste alltså ha *final exit visa*. Utfärdandet av ett sådant kontrolleras av sponsorn, och beror på om alla skulder och böter, elräkningar och telefonräkningar betalats, om fordon, mobiltelefon, kreditlinjer överförts och saudiska bankkonton avslutats i god tid innan avresa. Enligt vissa uppgifter måste vederbörande dessförinnan också “ge upp” sitt uppehållstillstånd (*iqama*). Andra uppgifter gör gällande att när en utlänning lämnar landet på *final exit visa*, innebär det att vederbörande har avslutat sitt arbetskontrakt och att uppehållstillståndet därmed “blir

⁸¹ LinkedIn, *Saudi Arabia-Labor Law-Update 2017*, 2016-12-21

⁸² Advokatfirma Riyadh

⁸³ Ibid

⁸⁴ Ibid.

⁸⁵ IRBC, 2016-01-15.

ogiltigt"/upphör. Efter utfärdande av ett final exit visa, måste den det berör lämna landet inom 60 dagar.⁸⁶

En utlänning kan se sin status på inrikesministeriets hemsida⁸⁷ (*Muqem*) genom numret på uppehållstillståndet (*iqama number*). Där kan man bl.a. se tillståndets giltighetstid samt in-/utresevisering.⁸⁸ Numret syns även på t.ex. SIM-kortsfakturor, körkort och arbetskontrakt. Enligt arbetslagstiftning är det förbjudet för arbetsgivaren att ta arbetstagarens passhandling. Arbetstagaren behåller därmed generellt passet, med sticker och *iqamakortet*. Det går inte att söka i systemet endast med passuppgifter.⁸⁹

3.2.2. Särskild arbetsvisering

Myndigheterna kan också utfärda en särskild tidsbegränsad arbetsvisering (*Working Visa*) som tillåter innehavaren att resa in och arbeta i 30 dagar. Viseringen är inte att likställa med ett uppehållstillstånd. Innehavaren utför ett arbete/uppdrag mot en lön, alternativ arvode. Man kan förlänga arbetsvisering i 2 år. Syftet med denna viseringskategori är att stävja migrationsflödet till landet.⁹⁰

3.2.3. Byte av sponsor

Det finns möjlighet att byta sponsor om man hittar annat arbete och om man kan komma överens med den tidigare/nuvarande arbetsgivaren/sponsorn. Undantagna från denna regel är läkare anställda vid hälsoministeriet.⁹¹ Ansökan fylls i digitalt av den nya/nuvarande sponsorn, efter samtycke från den förra sponsorn, som också digitalt ger sitt medgivande. Onlineansökan görs på arbetsmarknadsministeriets hemsida.⁹² Efter bifall från ministeriets s.k. arbetskontor hänvisas utlänningen till passmyndigheten för att slutföra överföringen.⁹³ Sedan 2015 har man dock inskränkt regelverket för sponsorbyte, då man vill bana väg för saudiseringskampanjen. Enligt regelverket tillåts endast utlänningar med anställning i Nitaqatsystemets platina- och grönklassade företag byta sponsor.⁹⁴

3.2.4. Sponsor av familjemedlemmar

En utlänning som har ett uppehållstillstånd kan sponsra sin maka och sina barn. Saudiarabien har sedan 2017 infört avgifter för tillstånden. Avgiften avser både den som arbetar och av honom sponsrade familjemedlemmar.⁹⁵ Att avgiften idag ligger på cirka 150 USD per person och månad har

⁸⁶ IRBC, 2016-01-15.

⁸⁷ Saudi-Expatriates, *Check Exit/Entry Status online in Saudi*

⁸⁸ UNHCR Riyadh

⁸⁹ Möte med advokatfirma specialiserad på migrations- och arbetsrätt, Riyadh, 2017-12-12

⁹⁰ Ibid

⁹¹ Ambassad för en EU-medlemsstat

⁹² Almirsal, طريقة نقل الكفالة الكترونيا – وشروط نقل الكفالة بدون موافقة الكفيل

⁹³ Ibid; <https://www.almirsal.com/post/309601/no-workers-residence>

⁹⁴ Alarabiya, *Saudi Arabia set rules for expat transfer of sponsorship*, 2015-08-22

⁹⁵ Internationell organisation

inneburit en stor ekonomisk belastning för många barnfamiljer,⁹⁶ varför många har börjat skicka hem familjemedlemmar för att dra ner kostnaderna.⁹⁷ Månadsavgifterna kommer att dubblas för varje år, och beräknas fyrdubblas till år 2020, 400 SAR (930 SEK).⁹⁸ Det är uttalat att detta görs för att bereda arbetstillfällen för sauderna.⁹⁹

En skild kvinna *kan* sponsras av sin far om hon återvänder till Saudiarabien.¹⁰⁰ Man kan dock inte återvända om man inte har en sponsor, oavsett hur länge man tidigare vistats i landet, även om man levtt i Saudiarabien hela livet.¹⁰¹ Vistelsetiden har ingen betydelse.¹⁰² Det finns heller inget pensionssystem eller andra förmåner för "pensionerade" utländska gästarbetare i Saudiarabien. Om en anställd vill arbeta efter 60 års ålder, måste personen i fråga som regel söka nytt arbetstillstånd varje år, eller lämna landet när tillståndet går ut.¹⁰³ Uppehållstillståndet upphör annars som regel i samband med att utlänningen når pensionsålder. En källa Lifos konsulterat i Riyadh exemplifierar med en somalisk chaufför som bott i landet i 36 år men som tvingades lämna vid pension. Om den pensionerade har ett barn som har jobb kan dock eventuellt den pensionerade få stanna. Man deporterar de facto inte alla pensionärer. "Retoriken är väldigt hård, men i praktiken kan tillämpningen vara flexibel." Det beror på sponsorn,¹⁰⁴ sannolikt på vilken typ av arbete och den inkomstnivå vederbörande har, enligt Lifos bedömning. Pensionärer *kan* således ansluta sig till sina eventuella barns *iqama*.¹⁰⁵

3.2.5. Olovlig vistelse och deportation

År 2016 skärpte Saudiarabien straffsatsen för personer som olovligen vistas (illegalt) i landet med utgångna uppehållstillstånd ("overstayers"). Både utlänningen och sponsorn är numera straffskyldiga¹⁰⁶ och kan således bötfällas på 10 000 till 50 000 SAR (23 000-115 000 SEK) samt riskera fängelsestraff på upp till sex månader och deportation vid upprepade överträdelser.¹⁰⁷ Företag som sponsrar utlänningar som inte tar anställning på företaget, eller sponsorer som överlåter rekryteringen till andra arbetsgivare utan tillstånd, kan riskera böter om upp till 100 000 SAR (230 000 SEK) samt få sitt sponsortillstånd spärrat.¹⁰⁸

⁹⁶ UNHCR Riyadh

⁹⁷ Storbritanniens ambassad i Riyadh

⁹⁸ Saudi Gazette, *Dependent's fee impact: 62,000 expats leave*, January 2018

⁹⁹ Advokatfirma Riyadh

¹⁰⁰ Storbritanniens ambassad i Riyadh, 2017-12-12

¹⁰¹ Ibid.

¹⁰² Internationell organisation

¹⁰³ IRBC, 2016-01-15, [länk](#)

¹⁰⁴ Internationell organisation

¹⁰⁵ Ambassad för EU-medlemsstat i Riyadh, 2017-12-10

¹⁰⁶ Barry Appleman & Leidan LLP, B.A.L, *Saudi Arabia: Tougher penalties for overstaying visas include jail time*, 2016-02-09

¹⁰⁷ Ibid; Asil, *Be Aware-Fine for Overstaying in Saudi Arabia*

¹⁰⁸ Asil, *Be Aware-Fine for Overstaying in Saudi Arabia*

Enligt UNHCR finns i grunden inget skydd mot ”refoulement”, utan vistas man illegalt så riskerar man deportation. Man tittar inte alltid på individuella omständigheter.¹⁰⁹ Man får aldrig något skriftligt beslut när man utvisas. Alla uppgifter finns i systemet, fingeravtryck och dylikt.¹¹⁰ Vidare, om en utlänning begår ett allvarligare brott, är det i slutändan upp till den enskilde domaren att fatta beslut om utvisning/deportation, eftersom det då är fråga om straffrätt, på basis av *sharia*, ”at the discretion of the judge”.¹¹¹

3.2.6. Några relevanta länkar avseende ansökan om visum mm till Saudiarabien:

KSA, inrikesministeriet, ingångar till tjänster på engelska och arabiska:
https://www.moi.gov.sa/wps/portal/Home/Home/!ut/p/z1/04_Sj9CPykssy0xPLMnMz0vMAfIjo8ziLQPdnT08TIy83Q0dzQwcPc2N_A08TQ3dPY30wwkpiAJKG-AAjgZA_VFgJc7ujh4m5j4GBhY-7qYGno4eoUGWgcbGBo7GUAV4zAhOLNIvyI0wyDJxVAQAWYyrQQ!/dz/d5/L0IHSkovd0RNQUZrQUVnQSEhLzROVkuvZW4/

KSA, inrikesministeriet, passmyndigheten, ”Visa Validity Service”:
<https://www.eserve.com.sa/VVSWeb/>

KSA, Visa Services Platform (Enjaz), engelska och arabiska:
<https://enjazit.com.sa/>

3.3. Palestinier och Syrier i Saudiarabien

Det kan finnas över en miljon syrier, varav 500 000 flyktingar,¹¹² och cirka 240 000 palestinier (samt cirka två miljoner jemeniter) i Saudiarabien.¹¹³ Enligt vissa uppgifter uppgår dock antalet palestinier i landet till mellan 300 000 och 500 000.¹¹⁴

Palestinier

Enligt företrädare för King Faisal Center for Research and Islamic Studies har palestinier i allmänhet inte haft det svårare än andra utlänningar bosatta i landet. Palestinier är oftast välutbildade, och konkurrerar på samma villkor som andra på arbetsmarknaden. Saudiarabien har alltid ”varit generöst mot palestinier, låtit dem komma till landet och erbjudit barnen skolgång.”¹¹⁵ En företrädare för en FN-organisation Lifos konsulterat i Riyadh uppger vidare att palestinier från Syrien tillåts stanna ”som gäster (man tar dock inte ordet

¹⁰⁹ UNHCR Riyadh

¹¹⁰ Storbritanniens ambassad i Riyadh

¹¹¹ Advokatfirma i Riyadh, 2017-12-12

¹¹² Huffpost, *Western Media's Miscalculation of Saudi Arabia's Syrian Refugees*

¹¹³ UNHCR Riyadh

¹¹⁴ IRBC, *Palestine and Saudi Arabia: Residence status of stateless Palestinians, including access to employment, education, health care and other services, and the ability to travel in and out of the country; requirements and procedures to renew residence status, including whether stateless Palestinians whose permits have expired face deportation and detention (2015-November 2017)*, 2017-11-14, [länk](#)

¹¹⁵ King Faisal Centre for Research and Islamic Studies; Ambassad för EU-medlemstat i Riyadh

'flykting' i sin mun)", erhåller utbildning och inte riskerar deportation [till Syrien]. Samtidigt framhålls att situationen blivit tuffare för palestinier i allmänhet sedan lanseringen av saudiseringskampanjen. I likhet med andra utlänningar, måste palestinier [som inte kommer från Syrien] betala för sina barns utbildning. Vidare har de begränsade möjligheter att läsa på universitet. De hårdare reglerna som införts under 2017 har inneburit ökade avgifter och högre kostnader för att arbeta och sponsra någon i Saudiarabien. Det har blivit osäkert, varför många utlänningar överväger att lämna landet,¹¹⁶ eller redan har lämnat. Det blir väldigt dyrt andra och tredje året. Det är uttalat från de styrandes sida att detta handlar om att man vill att fler av arbetstillfällena ska gå till saudier.¹¹⁷

En företrädare för en FN-organisation framhåller dock att palestinier med egyptiska resedokument och palestinier med jordanska resedokument med två års giltighetstid inte deporteras, inte heller dem som fälls för brott. De får inte permanent uppehållstillstånd, men tillståndet kommer troligen att förlängas [så länge vederbörande befinner sig i landet]. Däremot lär en palestinier från t.ex. Syrien, Libanon eller Jemen som begår ett brott riskera deportation till "hemlandet" efter avtjänat straff, oavsett situationen i aktuellt land.¹¹⁸ I december 2017 uppgav också arbetsmarknadsministeriet att palestinska innehavare av egyptiska resedokument är en av fyra "nationaliteter" som inte riskerar deportation.¹¹⁹ I övrigt avses personer hemmahörande i Myanmar, Turkmenistan och Baluchestan. Samtliga dessa nationaliteter uppges även vara befriade från att betala tillståndavgifter.¹²⁰ Förhållandet att ett egyptiskt resedokument i sig skulle vara en garanti mot deportation tillbakavisas dock av en annan källa Lifos talat med i Riyadh.¹²¹

Vidare, avseende inresa alternativt återvändande efter sexmånadersgränsen, framhåller en företrädare för en FN-organisation att det i det närmaste blivit "omöjligt" för palestinier att komma in i landet det senaste halvåret. Detta har även drabbat FN-anställda. Om en palestinier som haft sponsor reser ut ur landet och inte återvänder inom sex månader, kommer personen "aldrig kunna komma tillbaka till Saudiarabien", enligt företrädaren. Inte ens om denne skaffar sig en ny sponsor. Enligt företrädaren gäller detta samtliga palestinier, såväl dem med egyptiska resedokument som dem med syriska, libanesiska eller andra. "Även om en palestinier har bott i Saudiarabien i 30 år, kommer vederbörande aldrig att kunna återvända om denne stannar utanför landet i mer än sex månader. Detta gäller alla statslösa palestinier."¹²²

Denna lägesbild vinner även stöd av uppgifter från företrädare för en advokatfirma i Riyadh, som framhåller att palestinier – och syrier – överlag

¹¹⁶ FN-tjänsteman, Riyadh 2017-12-10

¹¹⁷ Advokatfirma i Riyadh, 2017-12-12

¹¹⁸ FN-tjänsteman, Riyadh 2017-12-10

¹¹⁹ Saudi Gazette, *Effrontery of some Palestinians in offending the Kingdom*, January 2018

¹²⁰ Masrawy, وزارة العمل السعودية تعفي 4 جنسيات من الإبعاد, 2017-12-28

¹²¹ Internationell organisation, Riyadh, 2017-12-10

¹²² FN-tjänsteman, Riyadh 2017-12-10

nu har fått det svårare att få visum. ”Där finns nya restriktioner avseende vissa nationaliteter, inklusive palestinier.” Detta skall framgå av ”ett cirkulär” som kan ha börjat implementerats nyligen, och verkar i så fall innebära att inga ”nya” palestinier eller syrier tillåts resa in i landet. Om de befinner sig i landet med uppehållstillstånd, så verkar de visserligen generellt få stanna kvar, men palestinier som lämnat landet och som söker på nytt förefaller betraktas som ”nya” ärenden och beviljas då inte uppehållstillstånd på nytt. Enligt uppgift, skall detsamma gälla för syrier och jemeniter. Eventuellt kan det finnas skillnader beroende på vilket ”ursprung” och vilka handlingar en palestinier har, enligt advokatfirman.¹²³ Lifos har dock till dags dato inte kunnat få del av ”cirkuläret” i fråga, eller kunnat få dessa uppgifter bekräftade på annat sätt.

Enligt uppgift till kanadensiska migrationsmyndigheter hösten 2017, var palestinier föremål för samma regelverk som andra utlänningar i Saudiarabien.¹²⁴

Syrier

En företrädare för en FN-organisation Lifos talat med i Riyadh uppger att syrier, liksom palestinier från Syrien, tillåts stanna ”som gäster”. De får generellt tillgång till utbildning. De syrier som befann sig i Saudiarabien innan konflikten i hemlandet bröt ut, kan vanligtvis förnya sina tillstånd, medan de som kommit under konflikten generellt tillåts stanna och inte deporteras [till Syrien].¹²⁵ Syrier som vistas i Saudiarabien har tillgång till både gratis skolgång och sjukvård. De har också möjlighet att ansöka om arbetstillstånd. Cirka 100 000 barn är inskrivna i skolor runt om i landet.¹²⁶ Även andra källor Lifos konsulterat i Saudiarabien uppger att syrier eller jemeniter inte deporteras [till sina hemländer].¹²⁷ Den allmänna uppfattningen är att de generellt tycks tolereras i landet. Enligt en källa torde dessa kategorier också kunna bjuda in familjemedlemmar (kärnfamiljen) på s.k. *visiting visa*, varefter familjemedlemmarna kan ansöka om arbetstillstånd om de skaffar arbete/sponsor.¹²⁸ UNHCR:s bild är emellertid att syrier kan riskera deportation om de vistas illegalt, om de inte längre har tillstånd. Dock inte till Syrien utan t.ex. till Sudan där syrier är viseringsfria. Tidigare riskerade de även att deporteras till Malaysia, men där uppges syrier inte längre vara viseringsfria.¹²⁹ Möjligen kan de få tre månaders besöks-/turistvisum.¹³⁰

¹²³ Advokatfirma specialiserad på migrations- och arbetsrätt, Riyadh, 2017-12-12

¹²⁴ Se vidare, IRBC, 2017-11-14, [länk](#), som närmare avhandlar: ”Residence Status of Palestinians in Saudi Arabia”, ”Access to Employment, Health Care and Other Services”, ”Ability to Travel in and out of Saudi Arabia”, ”Requirements and Procedures to Renew Residence Status” och ”Deportation and Detention”.

¹²⁵ FN-tjänsteman, Riyadh 2017-12-10

¹²⁶ Huffpost, *Western Media's Miscount of Saudi Arabia's Syrian Refugees*

¹²⁷ FN-tjänsteman Riyadh, Ambassad för EU-medlemstat; King Faisal Centre for Research and Islamic Studies

¹²⁸ Ambassad för EU-medlemstat

¹²⁹ UNHCR Riyadh, 2017-12-12.

¹³⁰ Jfr BBC News, ”Syria man 'stranded at Malaysia airport for weeks'”, 2018-04-12, [länk](#)

Som framgått av ovan uppgifter från företrädare för en advokatfirma i Riyadh, skall även syrier ingå bland de kategorier som nu överlag skall ha fått det svårare att få visum till Saudiarabien. Detta skall framgå av ”ett cirkulär” som kan ha börjat implementerats nyligen, och verkar i så fall innebära att inga ”nya” syrier tillåts resa in i landet.¹³¹ Lifos har dock till dags dato inte kunnat få del av ”cirkuläret” i fråga, eller kunnat få dessa uppgifter bekräftade på annat sätt.

Gripanden av palestinier, syrier och jemeniter efter 90-dagarsamnestin

En medarbetare vid en ambassad i Riyadh uppger att även palestinier, syrier och jemeniter och gripits i samband med razzior som företagits av myndigheterna efter att tidsfristen för den s.k. 90-dagarsamnestin löpte ut den 15 november 2017. Medarbetaren hade dock inte hört att någon av grupperna deporterats. Gripandena gällde personer med utgångna tillstånd, och myndigheterna tycks inte riktigt veta vad de ska göra i dessa fall. Kommunikationskanaler och tillämpning av regelverket tycks fungera dåligt. Därutöver framstår det som oklart vem inom inrikesministeriet som ansvarar för deportationer.¹³²

4. Sponsorsystemet i Qatar

4.1. Politisk turbulens och ekonomisk oro utmanar ett av GCC:s minsta länder

Sedan Qatars självständighet från Storbritannien år 1971 har landets ekonomi utvecklats i hög takt, från de tidigare huvudsakliga inkomstkällorna pärlfiske och fiske, till att bli en exportör av naturgas (*Liquefied Natural Gas (LNG)*) och olja. Landet har världens största naturgasfält, som beräknas kunna ge inkomster i 300 år framåt, och olja i 50 år till.¹³³ Qatar är den största exportören av naturgas i världen och landets gasreserv räknas till den tredje största i världen efter Irans respektive Rysslands.¹³⁴

Qatar styrts av familjen al-Thani, som innehaft en ledande ställning i landet sedan 1860-talet.¹³⁵ Den nuvarande emiren, Sheikh Tamim bin Hamad al-Thani, tog över när hans far Sheikh Hamad bin Khalifa al-Thani abdikerade år 2013.¹³⁶

Gas- och oljerikedomarna har gjort att Qatar idag är ett av världens rikaste länder. De senaste åren har Qatar haft världens högsta köpjusterade BNP per capita.¹³⁷ De qatariska medborgarna har en hög levnadsstandard där

¹³¹ Advokatfirma i Riyadh, 2017-12-12

¹³² Ambassad för EU-medlemsstat

¹³³ Utrikespolitiska institutet, *Landguiden: Qatar*

¹³⁴ Persian Gulf Fund, *Qatar-the biggest exporter of liquid gas in the world*,

¹³⁵ [Encyclopedia.com](https://en.wikipedia.org/wiki/Al_Thani_Family), *Al Thani Family*

¹³⁶ BBC News, *Qatar profile-Timeline*, 2018-01-08

¹³⁷ Landguiden: Qatar

befolkningen har gratis utbildning och sjukvård¹³⁸ samt subventioner från staten på en rad områden, exempelvis bensin, vatten och elektricitet.¹³⁹

Den ekonomiska uppgången under de senaste årtiondena har gjort att Qatar fått en kraftig befolkningstillväxt. Befolkningsmängden som idag ligger på 2,7 miljoner (2017) har mer än dubblats sedan 2007.¹⁴⁰ Framförallt är det utländsk arbetskraft, från asiatiska länder, som är orsaken till den snabbt växande befolkningens mängden. Inhemsk medborgare i landet utgör endast drygt en tiondel av den totala befolkningen.¹⁴¹ Befolkningen i Qatar är mansdominerad eftersom den utländska arbetskraften i landet i huvudsak utgörs av män. Kvinnorna utgör endast 20 procent av den totala befolkningen.¹⁴²

Den 5 juni 2017 meddelade Bahrain, Egypten, Förenade Arabemiraten och Saudiarabien att de gemensamt avbryter sina diplomatiska relationer med Qatar. Bojkotten innebär bl.a. att havs- och landgränserna mellan Qatar och dessa länder stängts för qatariska fordon och fartyg samt att luftrummet stängts för qatariskt flyg.¹⁴³ De officiella orsakerna bakom dessa åtgärder uppgavs vara Qatars stöd till framförallt Muslimska Bröderskapet, Hamas samt organisationer med kopplingar till extremism och terrorism, något som Qatar bestämt tillbakavisar.¹⁴⁴ Den s.k. kvartetten har också krävt att Qatar tonar ner sin relation till Iran samt stänger nyhetskanalen Al Jazeera, ett av arabvärldens största tv-bolag.¹⁴⁵

Bojkotten påverkar landets stora prestigeprojekt, värdskapet för fotbolls-VM 2022, som uppskattningsvis lär kosta cirka 200 miljarder USD. Tidtabellen har redan spruckit och nu kommer det signaler att landet kanske inte klarar värdskapet, vilket innebär risker för dem som arbetar eller söker kontrakt med VM-projektet, något Qatar dementerat. Vidare har det förekommit rapportering om korruption och en alltför toppstyrd beslutprocess i samband med förberedelserna.¹⁴⁶

Qatar har med sin egen ”vision 2030” skapat en färdplan för att minska beroendet av oljan, med ambitiösa satsningar på infrastruktur, turism, utbildning och hälsa, evenemang och diversifieringsprojekt.¹⁴⁷ Sedan 2002 är det möjligt för utländska företag att äga företag tillsammans med staten inom vissa sektorer, såsom energi- och vattendistribution, hälsovård,

¹³⁸ U.S.News, *Best Countries, Qatar*

¹³⁹ Huffpost, *Qatar: Why Protests Won't Happen Here*,

¹⁴⁰ Doha News, *Qatar's population officially hits 2.7 million people*, 2017-06-01

¹⁴¹ Landguiden Qatar

¹⁴² Huffpost, *Qatar: Why Protests Won't Happen Here*

¹⁴³ The Guardian, *Qatar diplomatic crises-What you need to know*, 2017-06-05

¹⁴⁴ Deutsche Welle (DW), *What is the Qatar crisis*, 2017-07-21

¹⁴⁵ Ibid

¹⁴⁶ BBC News, *Qatar 2022 world cup: Row developing over 'risk report' claims*, 2017-10-06

¹⁴⁷ Landguiden Qatar: ekonomisk översikt

utbildning, hamnar, telekommunikation och turism. Äganderätten får dock inte överstiga 50 procent.¹⁴⁸

Det pågår i viss mån en ”qatarisering” av arbetsmarknaden, men den är inte lika prioriterad som i Saudiarabien. Landet är fortfarande beroende av utländsk arbetskraft, framförallt fram till 2022.¹⁴⁹ Större företag måste ha en viss kvot qatarier.¹⁵⁰ Samma gäller inom den offentliga sektorn, främst administration, utbildningssektorn och rättsväsendet.¹⁵¹

4.2. Sponsorsystemet

4.2.1. Ny arbetsmarknadslagstiftning

I slutet av december 2016 trädde en ny arbetsmarknadslag i kraft i Qatar, *Law No. 21 2015* ¹⁵², vilket i princip [på papperet] innebär att den s.k. *kafala*-”lagstiftningen” nu avskaffas. Den huvudsakliga förändringen i den nya lagen är att anställning för utländsk arbetskraft ska vara kontraktbaserad och att sponsorn inte i samma utsträckning som tidigare helt kan styra över arbetstagarens in- och utresor.¹⁵³ I mars 2019 skall också utreseviseringen avskaffas. Redan idag kan dock en utlänning som nekas ledighet/utresa av arbetsgivaren överklaga hos en särskild kommitté inom inrikesministeriet (*Exit Permit Grievances Committee*).¹⁵⁴ Utresebestämmelsen har alltså ännu inte trätt i kraft, men kommer enligt uppgift att implementeras redan under 2018.¹⁵⁵ Företrädare för ministeriet för administrativ utveckling, arbete och sociala ärenden i Doha uppger att kommittén har fått in 3000 klagomål från personer som inte tillåtit lämna landet för sin arbetsgivare.¹⁵⁶

Till skillnad från tidigare, ger lagen också möjligheter för utlänningar att byta arbetsgivare i landet, något som tidigare innebar att utlänningar ålades med två års inreseförbud innan de kunde ansöka om nytt arbete i Qatar.¹⁵⁷

I augusti 2017 införde landet också en ny lagstiftning (*Law No. 15*) för att skydda landets hushållsarbetare, som tidigare inte har omfattats av arbetsmarknadslagen.¹⁵⁸

Dessa förbättringar ledde till att Internationella arbetsorganisationen (ILO) i november 2017 lade ned det klagomål mot Qatar som inleddes 2014 för

¹⁴⁸ Ibid

¹⁴⁹ Migrant Rights; tjänsteman vid utländsk beskickning, Doha, 2017-12-13

¹⁵⁰ Ministeriet för administrativ utveckling, arbete och sociala ärenden, Doha, 2017-12-13

¹⁵¹ Migrant Rights; tjänsteman vid utländsk beskickning

¹⁵² ILO, Act No. 21 of 27 October 2015 which regulates the entry, exit of expatriates and their residence, [länk](#)

¹⁵³ Gulf Times, *kafala sytem abolished, new worker's rights*, 2016-12-21

¹⁵⁴ Ministeriet för administrativ utveckling, arbete och sociala ärenden

¹⁵⁵ Ibid

¹⁵⁶ Ibid

¹⁵⁷ Carnegie Endowment for International Peace, SADA, *Qatar's Struggle to Reform Labor Laws*, 2017-04-11

¹⁵⁸ Human Rights Watch (HRW), *Qatar: New Law Gives Domestic Workers Labor Rights*, 2017-08-24

brott mot ILO:s konventioner, bl.a. konventionen om förbud mot tvångsarbete och konventionen mot arbetsinspektionen, samt för arbetsförhållandena för migrantarbetarna. De avbrutna rättsliga åtgärderna är en stor framgång för Qatar även om det fortfarande återstår en del arbete för att fullt ut implementera dessa reformer.¹⁵⁹ En av utmaningarna är att förankra kunskapen kring de nya bestämmelserna, att skapa medvetenhet hos både arbetstagare och arbetsgivare, som ännu inte kommit in i det nya systemet.¹⁶⁰

För att nyansera bilden något, noterar en initierad professor i etik och migration vid ett universitet i Doha att det till dags dato egentligen endast är i teorin – på pappret – som Qatar avskaffat det traditionella *kafalasystemet*. I praktiken kvarstår samma principer, med uppehållstillstånd kopplat till en särskild arbetsgivare, ett särskilt företag etc. Rent statistiskt är det visserligen vanligt/vanligare att ”sponsorn” är icke-qatarier. Det krävs i princip bara att vederbörande har *iqama* själv, inklusive bärande affärsverksamhet, dvs. försörjningsförmåga etc. Sammantaget kan dock ännu inte sägas att det i realiteten finns något tydligt regelsystem på plats. Det är snarare fråga om en uppsättning med ”icke-regler” på individuell basis, mot islamrättslig (*sharia*) bakgrund. Detta sagt har ändå också många väsentliga förbättringar börjat sjösättas p.g.a. förberedelser för fotbolls-VM år 2022, och politiska skärmytslingar med Saudiarabien och FAE. ”Qatar försöka visa snabbare framsteg och anpassningsförmåga till omvärldens förväntningar, inte bara i teorin.”¹⁶¹

4.2.2. Ansökan om uppehållstillstånd/arbetskontrakt

Upphållsrätten i Qatar beviljas genom anställning hos en qatarisk arbetsgivare. Det är arbetsgivaren som därefter lämnar in ansökan om uppehållstillstånd (*iqama/residence permit*). Under tiden ansökan behandlas kan personen resa in på en tillfällig visering,¹⁶² t.ex. besöksvisering (*visiting visa*). Genom ett elektroniskt system har utlänningen nu också möjlighet att avsluta ansökningsförfarandet och erhålla uppehållstillstånd innan vederbörande kommer till Qatar. Systemet administreras i samarbete mellan inrikes-, hälso- och justitieministerierna. Denna möjlighet öppnar i alla länder där det finns många som vill arbeta i Qatar (dock inte Sverige).¹⁶³ Upphållstillståndet förnyas varje år.¹⁶⁴ Utlänningen som tar anställning i landet ingår ett arbetskontrakt. Kontraktet ska gälla i max fem år.¹⁶⁵

Utlänningar med uppehållstillstånd i Qatar har tillgång till subventionerad sjukvård, på statliga vårdanstaltningar. För vård inom den privata sjukvården krävs dock en särskild sjukvårdsförsäkring. Vissa arbetsgivare

¹⁵⁹ BBC News, *ILO drops Qatar Migrant workers complaint after reforms*, 2017-11-08

¹⁶⁰ Ministeriet för administrativ utveckling, arbete och sociala ärenden

¹⁶¹ Research Center for Islamic Legislation and Ethics, Hamad bin Khalifa University, Doha 2017-12-14

¹⁶² Qatar e-Government, Hukomi, *Resident and work permits*

¹⁶³ Ministeriet för administrativ utveckling, arbete och sociala ärenden

¹⁶⁴ Qatar e-Government, Hukomi, *Resident and work permits*

¹⁶⁵ Inrikesministeriet, Doha 2017-12-13

erbjuder sina anställda sjukförsäkringar som förmån.¹⁶⁶ Statliga skolor är endast tillgängliga för qatarier, med vissa undantag för utlänningar under särskilda omständigheter.¹⁶⁷

4.2.3. Sponsorer av familjemedlemmar

Utlänningen har också rätt att sponsra nära anhöriga, d.v.s. kärnfamiljen (*family visa*).¹⁶⁸ Minimilönen för att sponsra anhöriga är 7000 QAR (cirka 16 000 SEK). Familjemedlemmar som erhåller familjevisum kan arbeta efter att ha erhållit tillstånd från myndigheterna, som då utfärdar ett s.k. *non-objection card*. Även vuxna barn kan studera om de erhåller en familjevisering. Viseringen gäller också ogifta döttrar.¹⁶⁹ Det går också att sponsra äldre föräldrar. Röda halvmånen erbjuder gratis sjukvård till de äldre i de fall där familjerna inte har råd betala för de äldres sjukvård. En skild kvinna kan också sponsras av sin far, förutsatt att hon kan styrka att hon är skild och (vid fall där barn finns i bilden) att hon har omvårdnaden om barnen.¹⁷⁰

4.2.4. Uppehållstillstånd/arbetskontrakt upphör; möjlighet att återvända; återvändande efter över sex månader utanför landet

Om arbetskontraktet upphör har utlänningen generellt rätt att vistas i landet i tre månader för att söka nytt arbete. Om detta misslyckas, måste vederbörande resa ut för att inte betraktas som illegal. Lyckas personen i fråga senare få ett nytt arbete, öppnas möjlighet att komma tillbaka.¹⁷¹

Till dags dato finns samtidigt *exit visa*-systemet kvar, innebärande att en arbetstagare i princip inte kan lämna landet utan sin arbetsgivares samtycke. Arbetstagaren har nu i och för sig rätt att klaga på ett negativt beslut. Tusentals klagomål uppges därefter ha inkommit från personer som inte tillåts lämna landet för sin arbetsgivare. I de flesta sådana fall har arbetsgivarens beslut rivits upp och arbetstagaren fått rätt. Som framgår ovan, kommer enligt uppgift också nya bestämmelser införas i mars 2019; i praktiken kommer *exit visa* då att försvinna och ersättas av en generell rätt att ansöka om ledighet och att ges möjlighet att lämna landet.¹⁷²

Vidare begränsar artikel 14 i arbetsmarknadslagen tillståndsinnehavarens rätt att vistas utanför landet till sex månader. Personer som överskrider tidsgränsen kan i princip inte återvända. Anställningen och uppehållsrätten bygger på kontraktet mellan arbetstagaren och dennes arbetsgivare, och när arbetstagaren inte återvänder inom den lagstadgade tiden har denne begått kontraktsbrott.¹⁷³ Personen behöver således skaffa nytt arbete, och om det inte finns några säkerhetshinder, kan denne i princip återvända till landet.

¹⁶⁶ Expat Arrival, *Healthcare in Qatar*

¹⁶⁷ Angloinfo, *Schooling and Education in Qatar*

¹⁶⁸ Expat Arrival, *Healthcare in Qatar*

¹⁶⁹ Migrant Rights; tjänsteman vid utländsk beskickning Doha

¹⁷⁰ Röda Halvmånen, Doha 2017-12-13

¹⁷¹ Ministeriet för administrativ utveckling, arbete och sociala ärenden

¹⁷² Ibid

¹⁷³ Ibid

Ärenden avgörs på individuell basis, från fall till fall beroende på hur arbetsgivaren och arbetstagaren ställer sig. Det faktum att en utlänning har bott i Qatar hela livet ger dock i sig inga särskilda fördelar.¹⁷⁴

Möjligheten för en person som lämnat landet att skaffa ny sponsor om vederbörande gjort sig skyldig till brott, beror på vad det rör sig om, men riskerar att medföra problem. Vidare skulle den brottsmisstänkte personen i fråga aldrig kunna lämna landet. Om en arbetstagare ”smitit” från arbetsgivaren och vill komma tillbaka skulle det sannolikt också medföra hinder för att återvända till landet.¹⁷⁵

4.2.5. Förekomst av deportationer

Enligt uppgift från en professor i etik och migration vid ett universitet i Doha, förekommer veterligen inga deportationer till konfliktzoner som Syrien eller Jemen. – ”Detta baserat på islamisk rätt, som i grunden säger att man måste ta emot den som behöver skydd...” Veterligen görs heller generellt inte några försök att deportera palestinier med egyptiskt resedokument. Däremot tenderar ”säkerhetsaspekter” för Qatar eller annan muslimsk ”broderstat” att prioriteras före det mesta.¹⁷⁶ Enligt uppgift från en företrädare för en FN-organisation i Doha, finns därmed alltid en risk för deportation från Qatar, beroende på vad som ligger i statens intresse. Det finns också konkreta exempel på personer som deporterats utan att man tar hänsyn till vad de riskerar i hemlandet. Ett exempel var en turkisk universitetslärare, misstänkt/anklagad gülenist, som fick ett brev från universitet i Doha om att hans anställning hade upphört, och som sedan tämligen omgående deporterades till Turkiet. Enligt uppgift försökte UNHCR, Genève intervensera utan framgång.¹⁷⁷

4.3. Palestinier och Syrier i Qatar

Palestinier

Palestinier tycks i princip ha samma förutsättningar som andra migrantgrupper bosatta i landet. Palestinier som lämnat landet i över sex månader *kan* komma tillbaka om de kan skaffa ett arbete och om de uppfyller kraven för pass/resedokument. Palestinier som innehar egyptiska resedokument kan dock inte resa in i landet. Denna kategori uppges dock generellt inte möta några särskilda hinder (eller löpa särskild risk för deportation eller liknande) så länge de befinner sig kvar i landet. Problemet uppstår vid in-/utresa.¹⁷⁸ Enligt uppgift från en företrädare för en FN-organisation i Doha, har det blivit mycket svårare för palestinier att komma tillbaka till landet efter att de lämnat.¹⁷⁹ Vidare uppger en källa vid

¹⁷⁴ Inrikesministeriet, Doha

¹⁷⁵ Ministeriet för administrativ utveckling, arbete och sociala ärenden

¹⁷⁶ Research Center for Islamic Legislation and Ethics, Hamad bin Khalifa University, Doha 2017-12-14

¹⁷⁷ Företrädare för FN-organisation i Doha, 2017-12-14

¹⁷⁸ Ministeriet för administrativ utveckling, arbete och sociala ärenden

¹⁷⁹ Företrädare för FN-organisation i Doha, 2017-12-14

utrikesministeriet att det finns fall där palestinier med egyptiska resedokument som befinner sig i Qatar inte fått sina handlingar förnyade. Enligt källan rörde det sig troligen om enstaka fall.¹⁸⁰

Enligt qatariska Rödahalvmånen riskerar dock palestinier med egyptiska resedokument eller palestinier från Syrien (vanligen med syriska RD) generellt inte att deporteras. Detta gäller även jemeniter.¹⁸¹ Uppgiften bekräftas även av en specialist/rapportör vid en västerländsk ambassad i Qatar, som framhåller att det är ganska många personer från Syrien som tas emot i landet, att de betraktas som ”statens gäster” och sannolikt inte riskerar deportation. Det finns dock inget känt skriftligt beslut om det; möjligen kan finnas något ”cirkulärmeddelande”. Den utlänning som begår ett brott löper dock risk att deporteras¹⁸² (jfr även stycke 6.2.5 ovan).

Syrier

Som framgår ovan, betraktas syrier enligt uppgift som ”statens gäster” och har således vissa förmåner i jämförelse med andra migrantgrupper, och riskerar sannolikt inte deportation¹⁸³ (jfr även stycke 6.2.5 ovan). Syriska medborgare har tillgång till gratis sjukvård, och skolgång. Dessutom slipper de ansökningsavgifter. Syrier som har familjemedlemmar i landet kan beviljas besöksvisering.¹⁸⁴ Staten erbjuder hjälp till Syrier som rest in i landet efter kriget, med bl.a. bostad upp till sex månader, arbete, samt ekonomiskt bistånd vid behov.¹⁸⁵

5. Sponsorsystemet i Förenade Arabemiraten (FAE)

5.1. Sju små monarkier och en unik utveckling på femtio år

De sju små monarkier som utgör dagens Förenade Arabemiraten (FAE) har genomgått en i det närmaste enastående utveckling sedan oljan upptäcktes år 1958. Välståndet som oljeupptäckten med tiden förde med sig bidrog till att knyta emiraten tätare samman och 1971 blev FAE en självständig Federation, bestående av emiraten Abu Dhabi, Dubai, Ajman, Sharja, Ras al-Khayma, Fujayra och Umm al-Quywayn.¹⁸⁶ Abu Dhabi är det största till ytan, och har med sina betydande oljeinkomster kommit att dominera politiken, samtidigt som det bidrar mest till den federala budgeten. Dubai har kommit att bli federationens ledande handels- och finanscentrum.¹⁸⁷

¹⁸⁰ Utrikesministeriet, Doha 2017-12-14

¹⁸¹ Röda Halvmånen, Doha 2017-12-13

¹⁸² Migrant Rights; tjänsteman vid utländsk beskickning, Doha 2017-12-13

¹⁸³ Ibid

¹⁸⁴ Inrikesministeriet, Doha

¹⁸⁵ Röda Halvmånen

¹⁸⁶ Utrikespolitiska institutet, *Landguiden: Förenade Arabemiraten*

¹⁸⁷ Ibid

Befolkningstillväxten är hög inom Federationen, främst på grund av arbetskraftsmigrationen. Mellan 2005 och 2015 fördubblades folkmängden till drygt 10 miljoner, där drygt en tiondel av befolkningen är medborgare i landet. Federationen har procentuellt sett världens största antal invandrare, av ca 200 nationaliteter,¹⁸⁸ dock främst indier, pakistanier och bangladeshier.¹⁸⁹

FAE har nått stora framgångar när det gäller diversifieringen av ekonomin, framförallt inom turist-, finans- och handelssektorn.¹⁹⁰ Federationen har också en liten inhemsk befolkning. Dessa faktorer har bidragit till att Federationen klarat sig relativt bättre ekonomiskt i förhållande till de övriga GCC-länderna.¹⁹¹

Nationaliseringen ("emiratiseringen") av arbetsmarknaden är inte lika påtaglig som i Saudiarabien, och Federation är fortfarande beroende av utländsk arbetskraft. Men det finns tecken på förändring sedan alltför hemvändande, utbildade emiratbor nu successivt söker etablera sig på den inhemska arbetsmarknaden.¹⁹² Myndigheterna har också börjat inse att de måste bereda plats för kvinnor i arbetslivet.¹⁹³

5.2. Regional instabilitet och dess inverkan på hemmaplan

Federationen ingår i den s.k. kvartetten bakom blockaden av Qatar i juni 2017. Krisen med Qatar har inneburit förlorade investeringar, främst i Dubais frizonhamn, *Jabal Ali*, där hamntrafiken sjunkit med 15 procent sedan Qatar öppnat egen hamn. Dessutom har Qatar omdirigerat en stor del av hamntrafiken till grannlandet Oman, vars hamntrafik ökat med 30-35 procent.¹⁹⁴

Kriget i Jemen medför också enorma kostnader för Federationen, som, till skillnad från Saudiarabien, har marktrupper i Aden.¹⁹⁵

FAE nåddes 2011 av en fläkt av den arabiska våren, när islamistiska aktivister tillhörande den inhemska *al-Islah*-rörelsen i ett nätupprop krävde allmänna val. Uppropet och oron för andra islamistiska återverkningar, med kopplingar till t.ex. Muslimska brödrskapet har ökat myndigheternas vaksamhet. Bland annat har man antagit en lag med restriktioner för användning av internet och sociala medier. Vidare har medborgare och utlänningar med islamistiska kopplingar tilldömts fleråriga fängelsestraff för att ha planerat att stöta regimen. År 2014 antog regeringen en hårdare

¹⁸⁸ Gulf News, *What makes UAE a role model of cohesion*, 2016-05-28

¹⁸⁹ Landguiden: Förenade Arabemiraten

¹⁹⁰ Ibid

¹⁹¹ UNDP, Abu Dhabi, 2017-04-25

¹⁹² Ibid

¹⁹³ UNDP, Abu Dhabi, 2017-12-18

¹⁹⁴ Ibid

¹⁹⁵ Ibid

antiterrorismlag, som kort därefter understödde myndigheternas beslut att terroriststämpla Muslimska brödrskapet.¹⁹⁶

En källa Lifos konsulterat i Abu Dhabi bekräftar hur det hårdnade klimatet mot islamistiska grupper har bidragit till att öka misstänksamheten mot olika nationaliteter i landet. Källan tillägger att myndigheterna även börjat misstänka shiamuslimer generellt för att ha kopplingar till Hizbollah. Källan gav ett exempel på en libanes, med lång vistelse i landet, som skulle förlänga sitt uppehållstillstånd, men istället fick beskedet att lämna landet inom 24 timmar. Personen fick aldrig någon motivering till beslutet. Samma källa berättade om en annan person som också fick besked att lämna landet, även han inom 24 timmar, för att ha tittat på ett YouTube-klipp på Hizbollah.¹⁹⁷

5.3. Sponsorsystemet; uppehållstillstånd

Sponsorn kan vara en emiratisk företagare som vill anställa utlänsk arbetskraft, en medborgare i FAE som vill anställa en utlänning för hushållsnära tjänster, eller en utlänning med uppehållstillstånd som sponsrar familjemedlemmar. Giltighetstiden för uppehållstillstånd för arbete kan variera och vara upp till tre år, beroende på typ av arbete [och kontrakt] vederbörande har i FAE,¹⁹⁸ normalt mellan två till tre år, och beroende på sponsorn.¹⁹⁹ Tillståndet kan förlängas vid samma myndighet som utfärdat det ursprungliga tillståndet, GDFRA, senast 30 dagar efter att giltighetstiden löpt ut. Därefter riskerar utlänningen att betala böter, om 25 AED/dagen de första sex månaderna, därefter höjs avgiften till 50 AED/dag de påföljande sex månaderna, och slutligen till 100 AED/dag om man passerat ett eller flera år.²⁰⁰

5.3.1. Ansökan om uppehållstillstånd; förekomst av deportation

Personer som ansöker om uppehållstillstånd i FAE måste ha anställning och en sponsor, vilket i normalfallet är arbetsgivaren. Utlänningen som får en arbetsinbjudan kan resa in i FAE på en inresevisering s.k. *Entry Permission for Employment*, som är ett rosafärgat papper som visas upp i samband med inresan.²⁰¹ Alla som ansöker om inresevisering är ålagda att först genomgå en säkerhetskontroll (*security clearance*).²⁰² Utlänningar är dessutom ålagda att lämna in ett utdrag/dokumentation från misstanke- och brottsregistret i hemlandet (*Good Conduct and Behaviour Certificate*) i samband med

¹⁹⁶ Landguiden: *Förenade Arabemiraten*

¹⁹⁷ Anonym källa 1, FAE, 2017-12-17

¹⁹⁸ IRBC, *United Arab Emirates: Exit procedures and documents required for resident foreigners who leave the country, including whether the residence permit is cancelled when the resident leaves the UAE; whether the holder of a valid residence permit can return to the UAE, particularly more than six months after departure; whether foreign workers can remain in the UAE after retirement; whether a sponsor can cancel a residence permit while the holder is abroad*, 2016-04-14, [länk](#)

¹⁹⁹ Expat Focus, *A guide To Renewing Your Residence Visa in the UAE*, 2017-04-28

²⁰⁰ Government.ae, *Renewing your residence visa*

²⁰¹ Ibid

²⁰² Advokatfirma specialiserad inom bl.a. arbetsrätt, Abu Dhabi 2017-12-17

ansökan om uppehållstillstånd. Bestämmelsen som trädde i kraft i februari 2018 avser nya ansökningar om uppehållstillstånd. Utlänningar som redan befinner i FAE anmodas att inhämta samma dokument från polismyndigheten i FAE. Turister och familjemedlemmar är dock undantagna.²⁰³ Det är sponsorn som ansöker om uppehållstillstånd hos *General Directorate of Residency and Foreign Affairs* (GDRFA). Tillståndet kostar 100 Dirham (AED) (cirka 250 SEK). Därutöver ska utlänningen teckna en sjukvårdsförsäkring.²⁰⁴

Alla sponsorer/företag har en dossier och ett ”*Establishment Number*”. Sponsorn måste påvisa att denne har ett kontor och redovisa för det arbete man bedriver på företaget, samt motivera behovet av arbetskraft. Företaget/sponsorn måste ha tillstånd från arbetsmarknadsministeriet (*Ministry of Labor*). Varje företag/sponsor har en kvot över hur många utlänningar man kan anställa. Kvoten regleras efter företagets storlek och ekonomi.²⁰⁵

Utlänningen ska i samband med en förlängningsansökan genomgå en läkarundersökning samt en säkerhetskontroll där man går igenom personens bakgrund. Det är inrikesministeriet som ansvarar för säkerhetskontrollen. Den sökande blir aldrig informerad om innehållet av kontrollen. All information är digitaliserad. Personer som inte godkänns i kontrollen får avslag på förlängningen av tillståndet. Man får aldrig ett skriftligt besked eller motivering till avslaget.²⁰⁶

Det finns generellt ingen möjlighet för en utlänning i FAE att digitalt kontrollera sin status. Det finns en applikation, men den är i första hand till för sponsorer.²⁰⁷ Undantaget för utlänningar är Dubai, där man på senare tid infört en applikation vid namn GDRFA.²⁰⁸

Arbetsmarknadsministeriet överser arbetstagarnas tillstånd, löner m.m. En sponsor som inte betalar sina anställda riskerar att blockeras. Sponsorn har upp till tio dagar att betala ut lönerna till de anställda. Därför måste sponsorn deponera en säkerhet. Det finns också ett lönesystem (*wager system*) som kontrollerar att sponsorn avlönar sina anställda.²⁰⁹

Om en anställning upphör har utlänningen rätt att vistas i landet i upp till 30 dagar för att söka nytt arbete, därefter måste man lämna landet om man inte lyckas få ny anställning, utom i de fall där en rättsprocess mot sponsorn/arbetsgivaren påbörjats. I sådant fall får utlänningen stanna tills

²⁰³ The National, *UAE's new security checks for expats will ensure a safer Emirates, FNC members says*, 2018-01-09, The National, *UAE to introduce 'good conduct certificate' requirement for work visas*, 2018-01-08

²⁰⁴ Anonym källa 1

²⁰⁵ General Directorate for Residency and Foreigners Affairs (GDRFA), Dubai 2017-12-18

²⁰⁶ Anonym källa 1, FAE, 2017-12-17

²⁰⁷ Ibid

²⁰⁸ GDRFA, Dubai

²⁰⁹ Ibid

processen är klar.²¹⁰ Personer som inte lämnar landet efter giltighetstiden löpt ut, d.v.s. ”*overstayers*”, riskerar dryga böter och eventuell deportation,²¹¹ såvitt kan bedömas, med ett visst inslag av godtycke. Enligt en medarbetare vid en ambassad i FAE, finns exempel på personer som utan motivering fått meddelande från inrikesministeriet om att inställa sig med sitt pass, och därefter fått 24 timmar på sig att lämna landet. Skäl anges aldrig, och man kan få allt från 24 timmar till tre månader på sig att lämna landet. Ett annat exempel är en person som tittade på en YouTubevideo från Hizbollah, varefter han fick 24 timmar på sig att lämna landet. Även syrier som förlorar sina arbeten riskerar att deporteras. Det uppges inte ha någon betydelse varifrån man kommer (se vidare, ”palestinier” nedan). Vid verkställigheten eskorteras man till en flight. Har vederbörande begått ett allvarigare brott, skall som regel straffet, vilket beror på enskilda domare (med utgångspunkt i sharia), avtjänas innan deportation. Därefter förs personen till ett deportationscentrum. Vid sådant fall, får den deporterade som regel också återreseförbud, medan personer som kan ha gjort sig skyldiga till brott av mindre allvar och tyngd [t.ex. ”*overstay*”, dvs. illegal vistelse] men inte deporterats har möjlighet att återvända om det finns en sponsor.²¹²

5.3.2. Sponsor av familjemedlemmar; myndiga ”barn” och ”pensionärer”

Utlänningar som har arbete i landet kan sponsra anhöriga om man har ekonomiska förutsättningar för det. Detta gäller kärnfamiljen (maka/make barn under 18 år) och äldre föräldrar. Även kvinnor får sponsra sin familj. Minimilönen för sponsorn är 3 000 eller 4 000 AED (cirka 7 500 – 10 000 SEK). Tillståndet för anhöriga gäller så länge sponsorn har tillstånd i landet. Giltighetstiden för tillståndet är kopplat till giltighetstiden på sponsorns tillstånd, vilken enligt regelverket ligger på mellan ett till tre år. Sponsorn kan även sponsra vuxna söner/manliga släktingar som studerar.²¹³ Samma gäller ogifta döttrar,²¹⁴ och även skilda kvinnor som sponsras av en manlig släkting, oftast sin far.²¹⁵ Avseende sponsring av ”vuxna barn” bör tilläggas att, om vederbörande fyllt 18 år och inte har ett särskilt *university scholarship/sponsorship*, kan han eller hon inte stanna oaktat om personen är född i landet,²¹⁶ såvida personen i fråga inte kan skaffa eget arbete/sponsor. Det är generellt inte heller möjligt för en utlänning att stanna kvar i FAE efter ”pension”. Ett undantag som bekräftar regeln är om vederbörande är ägare, partner eller delägare i ett emiratiskt företag, alternativt fastighetsägare i vissa distrikt i Dubai. I så fall finns möjlighet att erhålla ”*proprietor-*”, ”*partner-*” eller ”*investor-visum*”, alternativt uppehållstillstånd sponsrat av fastighetsutvecklare.²¹⁷

²¹⁰ Ibid

²¹¹ Advokatfirma i Abu Dhabi

²¹² Anonym källa 1, FAE, 2017-12-17

²¹³ Government.ae, *Sponsorship requirements*

²¹⁴ Advokatfirma i Abu Dhabi

²¹⁵ Anonym källa 2, FAE, 2017-12-17

²¹⁶ Anonym källa 1 & 2, FAE, 2017-12-17

²¹⁷ IRBC, 2016-04-14, [länk](#)

5.3.3. Byte av sponsor

Utlänningar i FAE har numera rätt att byta arbete medan de är kvar i landet. Rätt till nyanställning regleras under ministerdekret nr. 755 från 2015²¹⁸. Bestämmelsen föreskriver att parterna är överens, eller att kontraktstiden löpt ut men inte förlängts. Vidare ska utlänningen erhålla ett s.k. ”*no objection certificate*” från den tidigare arbetsgivaren, som ska lämnas till nästa arbetsgivare. För det fall utlänningen säger upp sig innan kontraktstiden (oftast två år) upphört kan denne bli skyldig att ersätta arbetsgivaren för förlorat arbete, dock för max 45 arbetsdagar. Skulle arbetsgivaren välja att driva en process mot arbetstagaren, t.ex. kontraktsbrott, kan detta resultera i anställningsförbud, vilket innebär att utlänningen inte kan ansöka om nytt arbete.²¹⁹

5.3.4. Ut- och inreseprocedurer; möjlighet att återvända

En utlänning med uppehållstillstånd i FAE kan i princip lämna landet och komma tillbaka när som helst, och vid ett flertal tillfällen, under förutsättning att utlandsvistelsen inte överskrider sex sammanhängande månader. Temporära utresor som hålls inom tidsramen kräver normalt ingen särskild åtgärd²²⁰ (såvida inte sponsorn motsätter sig).

En utlänning som vistats utanför FAE i mer än sex månader får automatiskt sina tillstånd indragna.²²¹ Utlänningen får då ansöka om nytt arbete, sponsor och uppehållstillstånd,²²² och dessförinnan formellt säga upp sitt tidigare uppehållstillstånd för att kunna erhålla ”certificate of good conduct”, inresevisering etc. En förutsättning är i de flesta fall vidare att den tidigare sponsorn betalar böter.²²³

Om en person med uppehållstillstånd befinner sig utomlands och behöver dra tillbaka sitt uppehållstillstånd, kan vederbörande försöka nå en överenskommelse med sin sponsor i FAE, eller annat ombud med fullmakt, om att ”klarera namnet”/filen, så att det finns möjlighet att ansöka om uppehållstillstånd i framtiden. Vidare finns möjlighet att göra undantag från sexmånadersregeln vid fall där uppehållstillståndsinnehavaren studerar eller erhåller medicinsk behandling utomlands. Detta under förutsättning att sponsorn mottagit underlag/dokumentation legaliserat via emiratiska UD/ambassad, och att sponsorn, på basis av denna dokumentation, ansökt om och beviljats förlängning av utlandsvistelsen.²²⁴

Vid fall där en person med uppehållstillstånd inte har för avsikt att återvända till FAE (i närtid), bör uppehållstillståndet annulleras innan avresa,

²¹⁸ [https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/101783/122810/F695573065/Ministrial%20Decree%20\(766\)%20of%202015%20on%20Rules%20and%20Con.pdf](https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/101783/122810/F695573065/Ministrial%20Decree%20(766)%20of%202015%20on%20Rules%20and%20Con.pdf)

²¹⁹ Gulf Times, *Switching jobs in the UAE? Don't forget these 6 things*, 2017-07-19

²²⁰ IRBC, 2016-04-14

²²¹ GDRFA, Dubai

²²² UNDP, 2017-12-17

²²³ IRBC, 2016-04-14

²²⁴ Ibid.

vilket generellt ombesörjs av sponsorn genom ansökan hos inrikesministeriet. Proceduren kräver normalt innehavarens pass och bevis på att vederbörande betalat alla räkningar, skulder och böter, avslutat bankkonton osv, samt att arbetsgivaren betalat ut avtalsenlig ersättning.²²⁵

5.4. Palestinier och syrier i FAE

Palestinier

Det finns cirka 60 000 palestinier med palestinska resedokument i FAE. Antalet palestinier med andra resedokument, t.ex. egyptiska, libanesiska, syriska eller jordanska, uppskattas sammanlagt till cirka 250 000.²²⁶ Flera källor Lifos konsulterat beskriver att situationen har blivit svårare för palestinier. Palestinier är ofta högutbildade och med lång vistelsetid i FAE, i vissa fall upp till 40-50 år, men de har inga särskilda rättigheter.²²⁷ Vidare uppges palestinier som inger nya ansökningar eller vistats kortare tid i FAE idag ha betydligt svårare att få tillstånd.²²⁸ Jordanier och marockaner är de två nationaliteter i arabvärlden som idag har lättast att få tillstånd i landet.²²⁹

Enligt uppgift från en initierad källa i FAE riskerar palestinier med egyptiskt resedokument som blir av med jobbet att hamna i limbo i och med att de inte kan deporteras till något land, men för var dag som går blir det nya böter pga. illegal vistelse.²³⁰ En annan initierad källa i FAE uppger att palestinier trots allt riskerar deportation, även dem som inte kan återvända till "hemlandet", t.ex. just palestinier med ursprung i Gaza med egyptiska resedokument. Samma källa nämner som exempel en palestinier som bott i FAE i närmare 55 år, tidigare anställd inom FAE:s armé, som hamnade i skuld och blev fängslad i två till tre år. När han avtjänat straffet år 2002, fick han valet att deporteras till Irak eller Somalia. Pga. den dåvarande situationen i Irak "valde" han Somalia, där han bodde fram till sin död år 2017, trots att han hade barn bosatta i FAE. Samma källa framhåller att palestinier från Syrien (med syriska RD) generellt inte deporteras till Syrien, även om sådana fall också *kan* finnas, men att man kan göra försök att deportera den kategorin till något annat land, t.ex. till Malaysia eller Sudan, tidigare även Somalia.²³¹

Vidare får palestinier, liksom andra, som vistats utomlands i över sex sammanhängande månader inte återvända. I så fall måste vederbörande börja om, skaffa arbete och sponsor. Vederbörande *kan* återvända om den gamla sponsorn ställer upp igen, dock under förutsättning att man godkänns i säkerhetskontrollen. Det finns uppgifter som indikerar att det idag kan vara svårt för palestinier att få sådan säkerhetsklarering (*security clearance*). Ovannämnda källa exemplifierar med en palestinsk advokat som passerade

²²⁵ Ibid.

²²⁶ Anonym källa 2, FAE, 2017-12-17

²²⁷ Anonym källa 1 & 2, FAE, 2017-12-17 m.fl.

²²⁸ Anonym källa 2, FAE, 2017-12-17

²²⁹ Ibid; UNDP 2017-12-18

²³⁰ Anonym källa 1, FAE, 2017-12-17

²³¹ Anonym källa 2, FAE, 2017-12-17

tidsfristen på sex månader, som inte tilläts återvända, trots att sponsorn ansökt för honom på nytt. Myndigheterna avslog begäran, utan motivering eller beslut, något man normalt aldrig får.²³²

Företrädare för GDRFA som Lifos konsulterat uppger att myndigheterna i FAE godtar t.ex. syriska och libanesiska resedokument, men inte längre egyptiska för inresa. En person med egyptiskt resedokument som har uppehållstillstånd och redan vistas i landet accepteras dock. Vidare uppges egyptiska resedokument inte längre var ett problem eftersom palestinier numera kan skaffa "00-pass", enligt företrädare för GDRFA.²³³ Den palestinska ambassaden i FAE utfärdar inte själv s.k. 00-pass,²³⁴ utan tar emot ansökan och vidarebefordrar underlaget till det palestinska inrikesministeriet i Ramallah, som utfärdar handlingen och skickar den till ambassaden. Palestinier som vill ansöka om "00-pass" måste på ett eller annat sätt styrka att de är palestinier, genom att visa upp palestinska resedokument från t.ex. Egypten, och/eller underlag från UNRWA, t.ex. registreringskort, födelsebevis. Processen tar två till tre månader.²³⁵

Syrier

Många syrier har förlorat sina arbeten inom oljesektorn sedan 2015-16. UNHCR har inte tagit del av bekräftade uppgifter om deportation av syrier till Syrien pga. att de vistats illegalt i landet eller kvarstannat i FAE över giltighetstid på tillstånd ("overstay"). Det finns utrymme för "benådning" om en syrier överträtt tillståndstiden. Tillträdet till samhällsservice är dock ytterst begränsat i avsaknad av giltigt uppehållstillstånd i FAE, enligt UNHCR. UNHCR framhåller vidare att de, om de fått kännedom, vanligen får tillträde till personer som frihetsberövats på denna grund, och möjlighet att föreslå en lösning. I ett fall rörande en syrier (visserligen inte frihetsberövad) som riskerade höga böter för illegal vistelse, kunde UNHCR bistå så att vederbörande kunde få reglera sitt tillstånd och stanna.²³⁶ Det uppges dock idag tendera att bli svårare för nyanlända syrier att få tillstånd.²³⁷ De kontrolleras noga. Likaså deras i landet bosatta familjer. Har de fått säkerhetsklarering kan de få tillstånd. Många är egna företagare.²³⁸

Tilläggas bör, att det förekommer uppgifter om deportation av syrier från FAE till andra länder de senaste åren. I ett nyligen uppmärksammat fall uppges en syrier som tidigare arbetat i FAE, men mist sitt uppehålls-/arbetstillstånd, ha deporterats till Malaysia, där han initialt skall ha vistats

²³² Ibid

²³³ GDRFA, Dubai

²³⁴ Anonym källa 2. Avseende "00-pass", se t.ex. NRC, *Undocumented and Stateless: The Palestinian Population Registry and Access to Residency and Identity Documents in the Gaza Strip*, 2012, "External use only Palestinian Passports", s. 44, [länk](#). Enligt vad Lifos erfar förefaller PA/PA:s ambassader i vissa fall kräva att den sökande har någon form av uppehållstillstånd i det land den sökande vistas i för att utfärda "00-pass", i andra fall inte (Lifos).

²³⁵ Anonym källa 2

²³⁶ UNHCR Abu Dhabi, 2017-12-18

²³⁷ UNDP, 2017-12-18

²³⁸ GDRFA, Dubai

på turistvisering, gjort försök att resa vidare, men sedermera bötfällts för ”overstaying”, förlagts med återreseförbud och därmed blivit kvar i ”limbo” på flygplatsen i Kuala Lumpur.²³⁹

5.5. Nya visumregler i FAE 2018?

Enligt i skrivande stund färskas uppgifter från FAE, presenterar det emiratiska kabinettet nu (ev. under 2018) kommande reformer avseende anställningsförfaranden och uppehållstillstånd för icke-medborgare, samt möjligheter för utländska företag att operera i landet utan en lokal delägare. I sammanhanget omnämns bl.a. att FAE snart ämnar erbjuda upp till 10 års ”visum”/UAT för utländska specialister inom medicin (bl.a. läkare), ”vetenskap”, forskning och tekniska områden (bl.a. ingenjörer) – samt deras familjemedlemmar. Vidare uppges investerare som etablerar företag i landet och ”exceptionella” akademiker kunna erhålla 10-åriga tillstånd, medan studenter, vilka i nuläget normalt kan erhålla uppehållstillstånd om ett år i taget, istället skulle kunna få upp till fem år i taget.²⁴⁰ Sannolikt mer om dessa reformer framöver, men Lifos bedömning är i nuläget snarast att detta understryker ett fortsatt behov av högkvalificerade specialister och utländska investeringar etc. i en fortsatt strävan att än tydligare diversifiera ekonomin. Dvs. att en nu-/framtida migrantprofil av högutbildade experter och investerare kommer ha väsentligt bättre förutsättningar än andra att verka långsiktigt i landet.

6. Gulfmonarkiernas civila-militära relationer i ett vägskäl?: Militärtjänst för att stärka de nationella identiteterna

I tillägg till vad som framkommit ovan avseende pågående nationaliseringskampanjer, kan även lyftas fram en relevant observation från Carnegie/Eleonora Ardemagni; att flera gulfstater, i syfte att stärka de nationella identiteterna, på senare år börjar gå alltmer i riktning mot ett obligatoriskt värnpliktssystem. Detta i kontrast till deras historiska system att separera medborgaren från soldaten – som i många fall tidigare rekryterats från andra arabiska och/eller muslimska stater. Enligt Ardemagni reflekterar den nya linjen dels gulfmonarkiernas behov av att stärka de nationella banden för att motverka regional instabilitet, med en ökande närvaro av militanta grupper som hotar monarkierna, dels deras ansträngningar att hantera interrelaterade regionala förändringar, inte minst sjunkande oljepriser, som generellt reducerat kapaciteten att försörja såväl medborgare som utländska ”gästsoldater” med välfärdsförmåner.²⁴¹

7. Lifos avslutande kommentar och slutsatser

Ingen av här avhandlade stater har anslutit sig till FN:s flyktingkonvention.

²³⁹ Se BBC News, 2018-04-12, [länk](#)

²⁴⁰ Se vidare, The National, *UAE's new visa regulations: what we know*, 2018-05-21, [länk](#)

²⁴¹ Se vidare, Carnegie Endowment for International Peace, *Building New Gulf States Through Conscription*, 2018-04-25, [länk](#)

Sponsorsystemet består i ett komplext maktförhållande som för samman staten, sponsorn och migranten, i en unik beroendeställning. Systemet skiljer sig således från andra migrationsregelverk. I den mån det regleras, görs det främst av respektive lands inrikesministerier, som också generellt administrerar systemet utan intervention från andra myndighetsgrenar eller överprövning av domstolar. Samtidigt är det fortfarande "sponsordrivet" såtillvida att det är sponsorn (vanligen en inhemsk arbetsgivare) som ombesörjer väsentliga moment i ansökningsproceduren, ger klartecken för in- och utresa samt förlängning (eller förkortning) av uppehållstillstånd. Utan ovannämnda processsteg/engagemang från en sponsor kan en utlänning generellt inte fullfölja sin viserings- och tillståndspröcedur. Vidare, i FAE är en uttalad förutsättning att vederbörande klarerats i en säkerhetsscreening. Lifos bedömning är att detsamma, uttalat eller ej, i princip även lär gälla övriga GCC-stater, men har i skrivande stund inte underlag för att säga säkert att så är fallet, systematiskt. Oaktat det, ges som regel ingen motivering till den som får ett avslag av säkerhetsskäl.

Utmärkande för systemet är alltså att uppehållsrätten är kopplad till arbete, där rätten att vistas i landet i princip upphör automatisk den dag utlänningen inte längre har arbete eller kan försörja sig i landet. Detta är främst kopplat till statsmakternas kontroll över resurser och fördelning av de förmåner som olje- och gasintäkterna inbringar. Något som statsmakten i respektive land valt att exklusivt förbehålla landets medborgare. Därtill upphör uppehållstillstånd om utlänningen befinner sig utomlands i mer än sex månader i sträck. Detta oavsett om utlänningen har vistats och arbetat en kortare tid i landet eller har bott där hela sitt liv. Exempelvis måste unga vuxna (18-åringar) som fötts i landet som regel söka uppehållstillstånd "av egen kraft", dvs. för högre studier eller arbete, för att stanna kvar, medan personer som uppnått "pensionsåldern" endast kan stanna om de har fortsatt tryggad försörjning i form av arbete eller familjesponsor. Regelverket gäller i princip samtliga utländska medborgare i GCC-regionen. Detta även palestinier och syrier, som särskilt lyfts fram i rapporten, även om de av dem som anlänt från Syrien under den nu pågående konflikten i de flesta fall de facto tillåtits stanna på särskilda premisser.

Sammantaget bedömer Lifos trots allt att palestinier i allmänhet i princip löper samma risk som andra kategorier att deporteras (någonstans, dock inte nödvändigtvis till "hemlandet") om deras uppehållstillstånd går ut och de därmed vistas illegalt i ett av här avhandlade länder, eller om de begår brott av mer allvarlig natur. Svårast att deportera torde dock generellt vara dem som är innehavare av ett egyptiskt resedokument, ett resedokument som alltså generellt inte ger möjlighet att resa till/mottas i Egypten. Samtidigt bedöms palestinier sammantaget (närmast oavsett vilken typ av resedokument, möjligen egyptiska undantagna just pga. svårighet att deportera) ha samma (krympande) möjligheter att skaffa sponsor/ny sponsor och resa in eller återvända som andra kategorier – under förutsättning att det i det enskilda fallet finns god grund för det (t.ex. särskilt behov/kompetens) och inte finns något, t.ex. säkerhetsskäl, som talar mot att så sker. Understrykas bör dock att några av de initierade källor som konsulterats

inför denna rapport pekar på att mer eller mindre uttalade inskränkningar riktade mot bl.a. just statslösa palestinier kan ha börjat implementeras, främst i Saudiarabien och FAE.

Vidare bidrar det rådande ekonomiska läget (till dags dato grundat i beroendet av oljeintäkterna och den geopolitiska utvecklingen inom GCC- och Mellanösternregionen samt ländernas karakteristiska demografiska struktur) till att forma de individuella staternas arbetskrafts- och migrationspolitik. Därutöver har utvecklingen i närområdet (t.ex. Jemen, Irak och Syrien) stärkt säkerhetsmedvetandet, särskilt vad avser personer med ursprung i Mellanöstern. Ett av flera exempel kan vara personer som av olika anledningar misstänks ha en koppling till det Muslimska brödrskapet eller Iran/Hizbollah, dock här med viss variation i approach vid en jämförelse mellan å ena sidan t.ex. Saudiarabien och FAE (mer känsliga), å andra sidan Qatar.

Dessa faktorer lär även i fortsättningen spela en viktig roll för GCC-regionens reglering av migrationsströmmar, inställning till, och urval av, utländsk arbetskraft. Lifos bedömning är att det finns mycket som talar för en mer restriktiv hållning visavi utlänningar (och deras familjemedlemmar) som avser vistas och arbeta i regionen, bl.a. mot statslösa palestinier som tillhör en av de kategorier som, att döma av det material som sammanställts här, f.n. tenderar att få det svårare att erhålla uppehållstillstånd i regionen.

Källor och referenser

Elektroniska källor

- Alarabiya²⁴², *Saudi Arabia set rules for expat transfer of sponsorship*, 2015-08-22, <https://english.alarabiya.net/en/business/economy/2015/08/22/Saudi-Arabia-sets-rules-for-expat-transfer-of-sponsorship.html>
- Almirsal, *طريقة نقل الكفالة الكترونيا – وشروط نقل الكفالة بدون موافقة الكفيل*, 2016-02-03, <https://www.almrsal.com/post/309601>
- Angloinfo, *Schooling and Education in Qatar*, <https://www.angloinfo.com/how-to/qatar/family/schooling-education>
- Arab News, *KSA population: 21.1 m Saudis, 10.4 m expats*, 2016-02-04, <http://www.arabnews.com/saudi-arabia/news/875131>
- Arab News, *Nitaqat program seeks to lower unemployment rate 9% by 2020*, 2017-03-21, <http://www.arabnews.com/node/1071506/saudi-arabia>
- Arab News, *90-day amnesty period allows illegal workers to return to Saudi Arabia*, 2017-03-21, <http://www.arabnews.com/node/1071511/saudi-arabia>
- Arab News, *4 ministries implement Saudization to create jobs*, 2017-08-21, <http://www.arabnews.com/node/1148116/saudi-arabia>
- Arab News, *Saudi Arabia to launch anti-illegal residency campaign Nov. 15*, 2017-11-14, <http://www.arabnews.com/node/1193356/saudi-arabia>
- Arab News, *Two Gulf Arab nations ban expats from specific areas of work in bid to push national workforces*, 2018-01-29, <http://www.arabnews.com/node/1235156/business-economy>
- Arab News, *Labor Ministry designates 12 jobs types as Saudi-only*, 2018-01-30, <http://www.arabnews.com/node/1235656/saudi-arabia>
-

The Arab Weekly, *Saudi youth at centre stage of vision 2030*, 2017-03-26, <https://the arabweekly.com/saudi-youth-centre-stage-vision-2030>

Asil, *Be Aware-Fine for Overstaying in Saudi Arabia*, <http://asil.com.pk/fines-for-overstaying-in-saudi-arabia>

BBC News, "Syria man 'stranded at Malaysia airport for weeks'", 2018-04-12, <http://www.bbc.com/news/world-asia-43735717>

BBC News, *Qatar 2022 world cup: Row developing over 'risk report' claims*, 2017-10-06, <http://www.bbc.co.uk/sport/football/41522970>

BBC News, *ILO drops Qatar Migrant workers complaint after reforms*, 2017-11-08, <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-41919692>

BBC News, *Qatar profile-Timeline*, 2018-01-08, <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-14702609>

Barry Appleman & Leidan LLP, B.A.L, *Saudi Arabia: Tougher penalties for overstaying visas include jail time*, 2016-02-09, <http://www.balglobal.com/bal-news/tougher-penalties-for-overstaying-visas-include-jail-time/>

Carnegie Endowment for International Peace, SADA, *Building New Gulf States Through Conscription*, 2018-04-25, <http://carnegieendowment.org/sada/76178>

Carnegie Endowment for International Peace, SADA, *Qatar's Struggle to Reform Labor Laws*, 2017-04-11, <http://carnegieendowment.org/sada/68640>

Deutsche Welle (DW), *What is the Qatar crisis*, 2017-07-21, <http://www.dw.com/en/about-dw/profile/s-30688>

Doha News, *Qatar's population officially hits 2.7 million people*, 2017-06-01, <https://medium.com/dohanews/qatars-population-officially-hits-2-7-million-people-d03507847f84>

Encyclopedia.com, *Al Thani Family*, <https://www.encyclopedia.com/humanities/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/al-thani-family>

Expat Focus, *A guide To Renewing Your Residence Visa in the UAE*, 2017-04-28, <https://www.expatsfocus.com/c/aid=4138/articles/united-arab-emirates-uae/a-guide-to-renewing-your-residence-visa-in-the-uae/>

EY Building a better working world, *Saudi Arabia revises Nitaqat system and introduces mandatory Saifi Program as part of its Saudization drive*, August 2017, <http://www.ey.com/gl/en/services/people-advisory-services/hc-alert--saudi-arabia-revises-nitaqat-system-and-introduces-mandatory-saifi-program-as-part-of-its-saudization-drive>

Expat Arrival, *Healthcare in Qatar*, <http://www.expatarivals.com/qatar/healthcare-in-qatar>

Government.ae, *Renewing your residence visa*, <https://government.ae/en/information-and-services/visa-and-emirates-id/renewing-your-residence-visa>

Gonnment.ae, *Sponsorship requirements*, <https://government.ae/en/information-and-services/visa-and-emirates-id/sponsoring-residency-visa-by-expatriates>

Gulf Business, "Saudi sees 277,000 foreign workers leave jobs in Q4", 2018-05-02, <http://gulfbusiness.com/saudi-sees-277000-foreign-workers-leave-jobs-q4/>

Gulf News, *What makes UAE a role model of cohesion*, 2016-05-28, <http://gulfnews.com/news/uae/society/what-makes-uae-a-role-model-of-cohesion-1.1836341>

Gulf Times, *kafala sytem abolished, new worker's rights*, 2016-12-21, <http://www.gulf-times.com/story/524449/Kafala-system-abolished-new-law-ensures-worker-rig>

Gulf Times, *Switching jobs in the UAE? Don't forget these 6 things*, 2017-07-19, <https://www.khaleejtimes.com/switching-jobs-in-uae-dont-forget-these-6-things>

The Guardian, *Qatar diplomatic crises-What you need to know*, 2017-06-05, <https://www.theguardian.com/world/2017/jun/05/qatar-diplomatic-crisis-what-you-need-to-know>

Huffpost, *Western Media's Miscount of Saudi Arabia's Syrian Refugees*, https://www.huffingtonpost.com/anhvinh-doanvo/europes-crisis-refugees_b_8175924.html

Huffpost, *Qatar: Why Protests Won't Happen Here*, https://www.huffingtonpost.com/shabina-s-khatri/qatar-why-protests-wont-h_b_830129.html

Human Rights Watch (HRW), *Qatar: New Law Gives Domestic Workers Labor Rights*, 2017-08-24, <https://www.hrw.org/news/2017/08/24/qatar-new-law-gives-domestic-workers-labor-rights>

Immigration and Refugee Board of Canada (IRBC), *Palestine and Saudi Arabia: Residence status of stateless Palestinians, including access to employment, education, health care and other services, and the ability to travel in and out of the country; requirements and procedures to renew residence status, including whether stateless Palestinians whose permits have expired face deportation and detention* (2015-November 2017), 2017-11-14, ZZZ106013.E, <http://www.refworld.org/docid/5afadfd94.html>

IRBC, *Saudi Arabia: Exit procedures and documents required for resident foreigners who leave the country; exit visas and their appearance; whether the Iqama is cancelled when a resident leaves the country; whether someone holding a valid Iqama can return to the country after leaving; whether foreign workers who are forced to retire can remain in the country.*, 2016-01-15, SAU105398.E, <http://www.refworld.org/docid/584407184.html>

IRBC, *United Arab Emirates: Exit procedures and documents required for resident foreigners who leave the country, including whether the residence permit is cancelled when the resident leaves the UAE; whether the holder of a valid residence permit can return to the UAE, particularly more than six months after departure; whether foreign workers can remain in the UAE after retirement; whether a sponsor can cancel a residence permit while the holder is abroad* (2014-April 2016), 2016-04-14, ARE105443.E,

<http://www.refworld.org/docid/58a5ae1e4.html>

Kinninmont, J. Chatam House, The Royal Institute of International Affairs, *Vision 2030 and Saudi Arabia's Social Contract: Austerity and Transformation*, July 2017,

<https://www.chathamhouse.org/sites/files/chathamhouse/publications/research/2017-07-20-vision-2030-saudi-kinninmont.pdf>

KSA, General Authority for Statistics (GASTAT), <https://www.stats.gov.sa/en/5718>

Linkedin, *Saudi Arabia-Labor Law-Update 2017*, 2016-12-21,

<https://www.linkedin.com/pulse/saudi-arabia-labor-law-update-2017-md-mustafa-zaman>

Masrawy, وزارة العمل السعودية تعفي 4 جنسيات من الإبعاد, 2017-12-28,

http://www.masrawy.com/news/news_publicaffairs/details/2017/12/28/1230206/%D8%B2%D8%A7%D8%B1%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D9%85%D9%84-%D8%A7%D9%84%D8%B3%D8%B9%D9%88%D8%AF%D9%8A%D8%A9-%D8%AA%D8%B9%D9%81%D9%8A-4-%D8%AC%D9%86%D8%B3%D9%8A%D8%A7%D8%AA-%D9%85%D9%86-%D8%A7%D9%84%D8%A5%D8%A8%D8%B9%D8%A7%D8%AF

Middle East Monitor (MEMO), *Saudi to deport 5m 'illegal' workers*, 2017-03-07,

<https://www.middleeastmonitor.com/20170307-saudi-to-deport-5m-illegal-workers/>

Norwegian Refugee Council (NRC), *Undocumented and Stateless: The Palestinian Population Registry and Access to Residency and Identity Documents in the Gaza Strip*, 2012,

<https://www.nrc.no/globalassets/pdf/reports/undocumented-and-stateless.pdf>

The National, *UAE's new visa regulations: what we know*, 2018-05-21,

<https://www.thenational.ae/uae/uae-s-new-visa-regulations-what-we-know-1.732407>

The National, *UAE to introduce 'good conduct certificate' requirement for work visas*, 2018-01-08,

<https://www.thenational.ae/uae/government/uae-to-introduce-good-conduct-certificate-requirement-for-work-visa-s-1.693864>

The National, *UAE's new security checks for expats will ensure a safer Emirates*, FNC

members says, 2018-01-09, <https://www.thenational.ae/uae/government/uae-s-new-security-checks-for-expats-will-ensure-a-safer-emirates-fnc-member-says-1.694142>

Norwegian Refugee Council (NRC), *Undocumented and Stateless: The Palestinian Population Registry and Access to Residency and Identity Documents in the Gaza Strip*, 2012,

<https://www.nrc.no/globalassets/pdf/reports/undocumented-and-stateless.pdf>

The New York Times, *Saudi Arabia's Arab Spring, at Last*, 2017-11-23,

<https://www.nytimes.com/2017/11/23/opinion/saudi-prince-mbs-arab-spring.html>

Persian Gulf Fund, *Qatar-the biggest exporter of liquid gas in the world*,

<http://persiangulffund.com/qatar-the-biggest-exporter-of-liquid-gas-in-the-world/>

Qatar e-Government, Hukomi, *Resident and work permits*,

<http://portal.www.gov.qa/wps/portal/topics/Visas+and+Official+Documents/residenceandworkpermits>

Reuters, *UPDATES 2-Saudi Arabia launches military industries company*, 2017-05-17,

<https://www.reuters.com/article/saudi-security-arms/update-2-saudi-arabia-launches-military-industries-company-idUSL8N1IJ5ZG>

Reuters, *Amnesty Over, 'illegal expatriates' await Saudi crackdown*, 2017-08-08, <https://www.reuters.com/article/us-saudi-labour-amnesty/amnesty-over-illegal-expatriates-await-saudi-crackdown-idUSKBN1AO1J4>

Saudi-Expatriates, *Employer Fines or Penalties in Saudi Arabia*, <http://www.saudi-expatriates.com/2016/07/employer-violation-penalties-in-ksa.html>

Saudi-Expatriates, *Check Exit/Entry Status online in Saudi*, <http://www.saudi-expatriates.com/2014/12/exitre-entry-status-online-in-saudi.html>

Saudi Gazette, *Campaign for country without illegals seeing success*, 2017-12-25, <http://saudigazette.com.sa/article/525028/SAUDI-ARABIA/Campaign-for-country-without-illegals-seeing-success>

Saudi Gazette, *Effrontery of some Palestinians in offending the Kingdom*, January 2018, <http://saudigazette.com.sa/article/524102/Opinion/OP-ED/Effrontery-of-some-Palestinians-in-offending-the-Kingdom>

Saudi Gazette, *Dependent's fee impact: 62,000 expats leave*, January 2018, <http://saudigazette.com.sa/article/524417/SAUDI-ARABIA/Dependents-fee-impact-62000-expats-leave>

Saudi Gazette, *Saudization needs to be done gradually*, 2018-02-17, <http://saudigazette.com.sa/article/528498/Opinion/Local-Viewpoint/Saudization-needs-to-be-done-gradually>

Saudi Gazette, *Expats occupy over 10m jobs*, 2018-02-20, <http://saudigazette.com.sa/article/515521/SAUDI-ARABIA/Expats>

U.S.News, *Best Countries, Qatar*, <https://www.usnews.com/news/best-countries/qatar>

Utrikes politiska institutet, *Landguiden: Förenade Arabemiraten*, <https://www.ui.se/landguiden/lander-och-omraden/asien/forenade-arabemiraten/geografi/>

Utrikespolitiska institutet, *Landguiden: Qatar*, <https://www.ui.se/landguiden/lander-och-omraden/asien/qatar/modern-historia/>

Utrikespolitiska institutet, *Landguiden Saudiarabien*, <https://www.ui.se/landguiden/lander-och-omraden/asien/saudiarabien/>

Tryckta källor

Hammargren, B, *Gulfen*, Leopard förlag, 2015

Khalaf, A., AlShehabi, O. & Hanieh, A., *Transit States; Labour, Migration & Citizenship in the Gulf*, Pluto Press, London, 2015

Muntliga källor/möten

Abdulhadi Khalaf, Professor Emeritus, Sociologiska Institutet, Lunds Universitet, 2018-02-14

Advokatfirma specialiserad inom migration-och arbetsrätt, Riyadh, 2017-12-12

Advokatfirma specialiserad inom bl.a. arbetsrätt, Abu Dhabi, 2017-12-17

Ambassad för en EU-medlemsstat, Riyadh, 2017-12-10

Anonym källa 1, FAE, 2017-12-17

Anonym källa 2, FAE, 2017-12-17

FN-tjänsteman, Riyadh, 2017-12-10

General Directorate for Residency and Foreign Affairs (GDRFA), Dubai, 2017-12-18

Internationell organisation, Riyadh, 2017-12-10

Inrikesministeriet, Doha, 2017-12-13

King Faisal Centre for Research and Islamic Studies, Riyadh, 2017-12-11

Migrant Rights Organisation, samt tjänsteman vid utländsk beskickning, Doha, 2017-12-13

Ministeriet för administrativ utveckling, arbete och sociala ärenden, Doha, 2017-12-13

Qatariska Rödahalvmånen, Doha, 2017-12-14

Research Center for Islamic Legislation and Ethics, Hamad bin Khalifa University, Doha 2017-12-14

Storbritanniens ambassad i Riyadh, 2017-12-12

UNDP, Abu Dhabi, 2017-04-25

UNDP, Abu Dhabi, 2017-12-18

UNHCR i Riyadh, 2017-12-12

UNHCR i Abu Dhabi, 2017-12-18

Utrikesministeriet, Doha, 2017-12-14



Om Lifos

Lifos är Migrationsverkets landinformationsenhet. Vi samlar in, analyserar och upprätthåller kunskap om länder och regioner från vilka människor söker sig till Sverige.

Migrationsverket • 601 70 Norrköping

gb-lifos@migrationsverket.se

<http://lifos.migrationsverket.se> • www.migrationsverket.se